

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANA BİLİM DALI

KATILIM SİGORTACILIĞI VE BİREYLERİN KATILIM SİGORTACILIĞINI TERCİH NEDENLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Burak Öz

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Erol YENER

Çankırı 2020

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANA BİLİM DALI

KATILIM SİGORTACILIĞI VE BİREYLERİN KATILIM SİGORTACILIĞINI TERCİH NEDENLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Burak Öz
ORCID NO : 0000-0002-4924-0131

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Erol YENER

Çankırı – 2020

İçindekiler

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ vii
ONAY viii
ÖNSÖZ ix
ÖZET x
TABLO LİSTESİ xiv
ŞEKİL LİSTESİ xv
GİRİŞ 1
BÖLÜM 1 4
KATILIM SİGORTACILIĞI KAVRAMI 4
1.1 KATILIM SİGORTACILIĞI KAVRAMI VE İHTİYACI 4
1.1.1 Alternatif Bir Finansal Ürün Olarak Katılım Sigortacılığı 5
1.1.2 Katılım Sigortacılığının Tanımı 7
1.1.3 Katılım Sigortacılığı Çalışma İlkeleri 9
1.1.3.1 Danışma Komitesi 10
1.1.4 Katılım Sigortacılığı Sistemi 10
1.1.5 Katılım Sigortacılığı Sistem ve Denetimi 12
1.1.5.1 AAOIFI 26 Numaralı Metin 13
1.1.6 Retekafül (İslami Reasürans) 14
1.1.7 Katılım Sigortacılığının Amacı 16
1.2 KATILIM SİGORTACILIĞININ TARİHİ 16
1.3 KATILIM SİGORTACILIĞI MODELLERİ 18
1.3.1 Mudarebe Modeli 18
1.3.2 Vekalet Modeli 20
1.3.3 Hibrit(Karma) Model 21
1.4 KATILIM SİGORTACILIĞI İLE GELENEKSEL SİGORTACILIK ARASINDAKİ FARKLAR 23
1.5 DÜNYADA KATILIM SİGORTACILIĞI 26
1.6 TÜRKİYE'DE KATILIM SİGORTACILIĞI 28
BÖLÜM 2 35
BİREYLERİN KATILIM SİGORTACILIĞINI TERCİH NEDENLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA 35
2.1 LİTERATÜR TARAMASI 35
2.2 ÇALIŞMANIN METODOLOJİSİ 39

2.2.1 Çalışmanın Amacı ve Önemi 39
2.2.2 Çalışmanın Örneklemi ve Kısıtları 40
2.2.3 Çalışmanın Yöntemi 40
2.2.3.1 Karar Verme 41
2.2.3.2 Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri 42
2.2.3.3 Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP) 43
2.2.3.3.1 AHP Adımları 44
2.2.3.3.1 Adım 1 : Karar Probleminin Tanımlanması 44
2.2.3.3.1 Adım 2 : İkili Karşılaştırmaların Yapılarak Göreli Önemlerin Belirlenmesi 44
2.2.3.3.3 Adım 3 : Özvektör Değeri ve Tutarlılık Oranının Hesaplanması 45
2.2.3.3.4 Adım 4 : Alternatiflerin Sıralanması 46
2.2.3.3.5 Bireylerin Katılım Sigortacılığını Tercih Nedenleri 46
SONUÇ 52
KAYNAKÇA 56
ÖZGEÇMİŞ 65

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Katılım Sigortacılığı ve Bireylerin Katılım Sigortacılığını Tercih Nedenlerine Yönelik Bir Araştırma* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlâk ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

07/12/2020

Burak öz

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Burak ÖZ tarafından hazırlanan "*Katılım Sigortacılığı ve Bireylerin Katılım Sigortacılığını Tercih Nedenlerine Yönelik Bir Araştırma"* başlıklı bu çalışma, 06*/01/2021* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oy birliği ile* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *İşletme* Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Erol YENER İmza: ……..

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Mercan HATİPOĞLU İmza: ……..

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ÜNSAL İmza: ……..

ONAY

Bu tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ...../..../ 2020 tarih ve ..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Erol KARCI
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Katılım Sigortacılığı ve Bireylerin Katılım Sigortacılığını Tercih Nedenlerine Yönelik Bir Araştırma adlı tez, katılım sigortacılığı üzerine yapılmış bir araştırmadır.

Tez çalışmam sırasında, desteklerini esirgemeyen ve değerli görüşleri ile yol gösteren danışman hocam *Dr. Öğr. Üyesi Erol YENER*'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Çalışmamı tamamlamam konusunda moral ve motivasyonumu en üst düzeyde tutmama yardımcı olan ve desteklerini esirgemeyen değerli eşim Betül ÖZ, ilk öğretmenim saygıdeğer babam Rifat ÖZ, annem Türkan ÖZ'e ve oğlum Rıfat Berk ÖZ' e; ayrıca eşimin değerli ailesi annem ve babam Dilber ve Nurettin ÖZVAR'a sevgi, saygı ve minnetlerimi sunarım.

07/12/2020
Burak Öz

ÖZET

Tezin Başlığı : Katılım Sigortacılığı ve Bireylerin Katılım Sigortacılığını Tercih Nedenlerine Yönelik Bir Araştırma

Tezin Yazarı : Burak Öz

Danışman : Dr.Öğr. Üyesi Erol YENER

Anabilim Dalı : İşletme

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Kabul Tarihi :

Yirminci yüzyılın ortasından itibaren İslami finansal ürünler hızlı bir şekilde yaygınlık göstermeye başlamıştır. Geleneksel finansal ürünlere alternatif olarak ve İslam hukukçularının tasvip ettiği bu ürünler müslüman coğrafyada cazip bir hâl almıştır. Katılım bankacılığının hızla yayılmasının ardından, alternatif bir islami sigortacılık sisteminin de oluşması elzem olarak görülmüş ve geleneksel sigortacılık sistemine alternatif olarak katılım sigortacılığı (tekafül) sistemi kurulmuştur.

1979'da Sudan, 1984 yılında Malezya'da katılım sigorta şirketlerinin kurulmasının ardından, Suudi Arabistan ve Ortadoğu ülkelerinde sistemin yaygınlaşmasıyla birlikte islam coğrafyasında bir katılım sigortacılığı pazarı oluşmuştur. Hâlihazırda küresel çapta 33 ülkede 200'ün üzerinde katılım sigorta şirketi bulunmaktadır ve 2020 yılı itibariyle bu şirketlerin pazar payı 40 milyar dolar seviyesindedir. Ülkemizde ise 2009 yılında ilk katılım sigorta şirketi faaliyete başlamıştır. Günümüz itibariyle 12 şirket aktif olarak faaliyetini yürütmektedir. 2019 yılı sonu itibariyle pazar payı 3,5 milyar TL'ye ulaşarak, sigortacılık sektörünün toplam pazar payının % 5'ine tekabül etmektedir.

Katılım sigortacılığının giderek artan önemi ve bu alanda yeterli akademik çalışmanın olmaması bu çalışmanın yapılmasının ana nedenlerinden biridir. Çalışmada, bireylerin katılım sigortacılığını tercih sebeplerinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda ilk olarak katılım sigortacılığı açıklanarak konunun kavramsal çerçevesi ortaya

konulmuştur. Katılım sigortacılığına olan ihtiyaç ve katılım sigortacılığının temel çalışma ilkeleri, katılım sigortacılığının tarihi, modelleri, geleneksel sigortacılık ile katılım sigortacılığı arasındaki farklar hakkında bilgi verilerek, ülkemizde ve dünyada katılım sigortacılığının genel durumu hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde bireylerin katılım sigortacılığını tercih etme nedenleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda çalışmada kullanılan analiz tekniği olan, çok kriterli karar verme yöntemlerinden AHP tekniği hakkında genel bilgi verilmiş; AHP tekniğinin çalışma şekli, avantajları ve çalışmada AHP tekniğinin kullanılma nedeni üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın amacı doğrultusunda rastgele seçilmiş olan mevcut ve potansiyel katılım sigortacılığı müşterileri, AHP tekniğinden faydalanılarak çalışmaya dâhil edilmiş ve neden katılım sigortacılığını tercih ettikleri araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler AHP tekniğiyle analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda elde edilen verilerin ışığında mevcut ve potansiyel katılım sigortacılığı müşterilerinin büyük bir çoğunluğunun (% 63,2) islami hassasiyetler sebebiyle katılım sigortacılığını tercih ettikleri sonucuna varılmıştır. Poliçenin fiyatı, satış kanalına olan yakınlık ve şirketin güvenilirliği hususlarının ise birbirine yakın sonuçlar göstererek katılım sigortacılığı müşterileri üzerinde, poliçe satın alma sebepleri arasında ikincil planda kaldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Katılım Sigortacılığı, Tekafül, İslami Sigortacılık, Sigortacılık.

ABSTRACT

Thesis Title : Partcipation Insurance And An Inquiry Related To Reasons For Individuals To Prefer Partcipation Insurance.

Author : Burak Öz

Supervisor : Asst. Prof. Dr. Erol YENER
Department : Business Administration

ThesisType : Master's Thesis

Date :

Title: A Research on Participation Insurance and the Reasons of Individual Preferences to Participation Insurance

Islamic financial products began to spread rapidly in the middle of the twentieth century. These products, approved by Islamic lawyers, have become attractive in the Muslim geography as an alternative to traditional financial products. As the rapid rise of participation banking, alternative Islamic insurance system have been developed essential and participation insurance (takaful) system as an alternative to the traditional insurance system.

After the formation of participation insurance companies in Sudan in 1979 and in Malaysia in 1984, the participation insurance market was formed in the Islamic geography, such as Saudi Arabia and Middle East countries. There are more than 200 participation insurance companies in different 33 countries globally and the market share of these companies is approximately 40 billion dollars. The first participation insurance company started to operate in Turkey, in 2009. By the end of 2019, 12 companies are actively operating their market share reached up 3.5 billion TL, corresponding to 5% of the total market share of the insurance industry.

One of the main reasons of this study is the lack of sufficient academic studies in this field, despite the increasing importance of participation insurance. This study aims to investigate the reasons why individuals prefer participation insurance. In this context, in the first part of the study, the meaning of participation insurance was explained and the conceptual framework was introduced. Addition to the conceptual framework of the participation insurance, the needs for participation insurance, the basic working principles of participation insurance, the history and models of participation insurance, the differences between traditional insurance and participation insurance, and the current trend of participation insurance in our country and in the world was explained in details.

In the second part of the study, the reasons for individuals to prefer participation insurance are tried to be elaborated. In this context, general information about AHP technique was given, which is one of the multi-criteria decision making methods used in the study, and how AHP technique works, its advantages, why this technique was used in this study was emphasized as well.

In line with the purpose of the study, randomly selected existing and potential participation insurance customers were included by using the AHP technique in order to investigate the reasons preferences of participation insurance in the study. The data obtained from this research were analysed using the AHP technique.

According to the result of the research, the majority of current and potential participation insurance customers (63.2%) prefer participation insurance due to the Islamic sensitivities. As the proximity to the sales channel and the reliability of the company showed similar results, the price of the policy was observed as the secondary parameter impacts on purchasing of policy of participation insurance customers.

Keywords: Participation Insurance, Takaful, Islamic Insurance, Insurance.

TABLO LİSTESİ

Tablo No		Sayfa
Tablo 1.1 :	Neova Sigorta A.Ş.'nin Çalışmış Olduğu Reasürans ve Retekafül Şirketleri	22
Tablo 1.2 :	Katılım sigortacılığı ile geleneksel sigortacılık arasındaki farklar	30
Tablo 1.3 :	Tekafül sigortacılığı ile geleneksel sigortacılık arasındaki farklar	31
Tablo 1.4 :	İçerik Yönünden Geleneksel sigortacılık ile katılım sigortacılığının Karşılaştırılması	33
Tablo 1.5 :	Sigorta İstatistikleri (2015-2019)	36
Tablo 1.6 :	Ülkemizdeki Sigortacılık ve Katılım Sigortacılığı Toplam Prim Üretimleri (2015-2019)	37
Tablo 2.1:	Saaty'nin İkili Karşılaştırma Ölçeği	52
Tablo 2.2:	Katılımcıların Geometrik Ortalamaları	55
Tablo 2.3:	Karar Matrisi	56
Tablo 2.4:	Verilerin Önem Ağırlık Değerleri ve Matrisin Tutarlılık Oranı	56

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No		Sayfa
Şekil 1.1 :	Katılım Sigortacılığı Çalışma Şeması	18
Şekil 1.2 :	Mudarebe Tekafül Modeli	26
Şekil 1.3 :	Vekalet Tekafül Modeli	28
Şekil 1.4 :	Karma Tekafül Modeli	29
Şekil 2.1 :	Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri	49
Şekil 2.2 :	AHP Tekniğinin Hiyerarşik Yapısı	50

GİRİŞ

Risk, insanlık tarihi kadar eski bir kavramdır. İnsanlar tarih boyunca bu kavramla başa çıkabilmek için uğraşlar vermişlerdir. Sigorta kavramı da riskle mücadele etme olgusundan doğmuş bir kavramdır. İnsanların riski bertaraf etme ya da tamamen ortadan kaldırma uğraşı sigortacılık sisteminin doğuşuna ve zaman içerisinde insan hayatındaki risklerin çeşitlenmesiyle beraber sigortacılık sisteminin de gelişmesine neden olmuştur.

Ticari hayatın gelişmesiyle beraber ticari metalar üzerindeki riskin de bertaraf edilmesi gündeme gelerek, önem kazanmıştır. Günümüzdeki sigortacılık sistemi gibi olmasa da milattan önce 2000'li yıllarda ticaret mallarının bedellerini muhafaza etmek amacıyla Babilli tüccarlar tarafından bir güvence sistemi oluşturulmuştur. Bu sistem dünya üzerindeki ilk sigortacılık faaliyetidir. Benzer bir sigortacılık sistemi eski Yunanlılar tarafından da kullanılmıştır. Milattan önce 2. ve 3. yüzyıllarda deniz taşımacılığı yapan gemilere kazalara karşı devlet garantisi vererek gemilerin başına riziko taşıyan bir durum gelmesi halinde, devlet bir sigorta sistemi oluşturmuştur. Prim esasına dayalı modern sigortacılık uygulamalarına Venedik ve Floransa'da 13. Yüzyılda rastlanmaktadır. Buradaki uygulamalarda ticari kervan ve gemilerin korunması esaslı bir sigortacılık sistemidir. İtalya'da ölüm risklerine karşı tarihteki ilk hayat sigortası poliçesi 15. yüzyılda düzenlenmiştir. 1666 yılındaki büyük Londra yangınından sonra ilk yangın poliçelerine rastlanır ve 1680 yılında ilk yangın poliçesi düzenlenir (Kahya, 2014).

İslamiyetin doğuşuyla birlikte Hz. Muhammed (SAV) zamanında da yardımlaşma esasına dayalı sigortacılık uygulamaları görülmüştür. Hz. Muhammed (SAV) kabileler arasında bir fon havuzu oluşturulmasını sağlayarak bu havuzdan, herhangi bir kabile mensubunun başka bir kabile mensubu tarafından kazara öldürülmesi sonucu ölen kabile mensubunun ailesine kan bedeli ödemesi yapılması öngörülmüştür. Yine İslamiyet dönemi Anadolu Selçuklu Devleti tarafından yağmaya uğrayan kervanlara devlet eliyle yardımda bulunularak bir tür devlet garantörlüğü sistemiyle bir sigortacılık sistemi oluşturmuştur. Türk-İslam devletlerindeki ocak ve vakıflar da

yardımlaşma esasına dayalı sigortacılık uygulamalarına birer örnek teşkil etmiştir (Kahya, 2014).

Günümüzde ise sigortacılık sistemi, insan hayatının da değişimlere uğramasıyla beraber neredeyse her türlü riski ortadan kaldıracak ya da minimize edecek bir şekil almıştır. Hayat sigortaları branşı, bireysel emeklilik sistemi, her türlü bireysel ve ticari malları sigortalayabileceğimiz mal sigortaları ve daha iyi bir sağlık hizmeti almak adına bireysel sağlık poliçesi gibi modern dünyaya uygun geniş bir sigortacılık kartelası oluşmuştur. Kartelanın bu denli genişlemesi birçok sigortalının sisteme katılmasına ve çok sayıda sigorta şirketinin kurulmasının önünü açmıştır.

Modern dünyada sigortacılık sisteminin bu denli gelişmesi ve büyümesi hasebiyle çok büyük fon havuzlarının oluşması kaçınılmaz hâle gelmiştir. Bu denli büyük fon havuzlarının oluşması sigortacılığın riskleri bertaraf etme rolünün yanında farklı işlevler yüklenmesine sebep olmuştur. Fon havuzu büyüklükleri nedeniyle bankalarla entegre olarak çalışmaya başlayan sigortacılık sistemi bankalara fon sağlayıcısı olan bir sektör olmuştur. Bu rolüyle toplumsal refahın ve ülke ekonomisinin gelişmesine büyük bir katkı sağlayan sistem aynı zamanda devlete de müthiş bir vergi kaynağı oluşturmuştur.

Modern sigortacılık sisteminin islamiyete aykırı öğeler barındırması, islam hukukçuları tarafından sigortanın haram olarak görülmesine ve tasvip edilmemesine neden olmuştur. Bununla birlikte Müslüman kesimin risklerle mücadele hususuyla ilgili olarak bir sisteme ihtiyacı olduğu görülmüştür. Bunun üzerine içerisinde faiz gibi İslami öğelere aykırı durumları barındırmayan, müslümanlığın dayanışma ruhunu yansıtan, yardımlaşma temeline dayalı katılma esaslı bir İslami sigortacılık sistemi kurulmuştur. Katılım sigortacılığı ya da karşılıklı yardımlaşma anlamına gelen tekafül olarak adlandırılan bu sistem islam dünyasında sigortacılığın vücut bulmasına ve insanların sigorta ihtiyaçlarını karşılamalarında aktif bir rol almış zaman içerisinde konvansiyonel sigortacılığa alternatif bir ürün olmuştur.

Yirminci yüzyılın üçüncü çeyreğinden itibaren katılım bankacılığının gelişme göstermeye başlamasıyla beraber 1980'li yıllarda katılım sigortacılığının da temelleri

atılmış ve tekafül Sudan, Malezya, Suudi Arabistan ve Ortadoğu coğrafyasında olgunlaşarak yayılmaya başlamıştır. Katımlım bankaları ve sigorta şirketlerinin entegreli olarak çalışmasıyla beraber tekafül şirketlerinin fonları katılım bankalarında değerlendirilerek islam ekonomik sisteminin büyümesine ve uygulandıkları ülkelere vergi geliri sağlamsına katkıda bulunarak, sigortacılık sisteminin ek faydaları islam ülkelerinde de etkili olmuştur. İslami sigortacılık sisteminin kurulması, islam ekonomisinin kalınmasına ve büyümesine yardımcı olmaktadır. 2020 yılı itibariyle 33 ülkede 200'ün üzerinde tekafül şirketi yaklaşık 60 milyar dolar fon büyüklüğüne ulaşmıştır. Ayrıca müslüman coğrafyayı batı ülkeleriyle kıyasladığımızda nüfus bakımından çok daha genç bir nüfusa sahiptir ki bu da sigortacılık potansiyelinin batıya göre daha fazla olduğunu göstermektedir. Bütün bu olgular üst üste konulduğunda, islami sigorta sisteminin gerekliliği ve sistemin kurulmuş olmasının ne kadar doğru bir yaklaşım olduğu görülmektedir.

Ülkemizde ise genç bir fidan sayılan katılım sigortacılığı faaliyeti ilk olarak 2009 yılında başlamıştır. Her yıl fon büyüklüğünü artırarak yol alan sektör 2019 yılı sonu itibariyle 3,5 milyar Türk Lirası fon büyüklüğüne ulaşmıştır. Ülkemizde bu genç sigorta sisteminin yaygınlaşmasına fayda sağlamak amacıyla yapılan bu çalışmada, bireylerin katılım sigortacılığını tercih etme nedenlerinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılım sigortacılığı hakkında genel bilgiler verilerek, katılım sigortacılığın dünyada ve ülkemizdeki durumu konularına değinilmiştir. İkinci bölümde ise çalışmada kullanılan AHP tekniği hakkında bilgi verilerek, bireylerin katılım sigortacılığı tercihleri üzerine AHP tekniğinden faydalanılarak bireylerin tercih nedenleri araştırılmıştır.

Çalışmanın sonucunda bireylerin katılım sigorta tercihlerinde dini sahihlerin ön plana çıktığı gözlemlenerek, katılım sigortacılığının da İslami bir sigorta aracı olması hasebiyle ülkemizdeki katılım sigortacılığı sektörüne çalışmadan elde edilen veriler ışığında bir takım tavsiyelerde bulunulmuştur.

BÖLÜM 1
KATILIM SİGORTACILIĞI KAVRAMI

1.1. KATILIM SİGORTACILIĞI KAVRAMI VE İHTİYACI

İslam dininde, ekonomik anlamda faiz, belirsizlik ve kumar gibi kavramların yasaklanmış olması ve genel ekonomik sistemde faizin çok yaygın şekilde kullanılması islami coğrafyada yaşayan kesime dini kurallar açısından hatalı ve dini öğelere aykırı yaşama şeklinde bir hal aldırmıştır. Dolayısıyla bugünkü anlamda adına "islam ekonomisi" ya da "islami finans" denilen sistemin kurulması elzem bir hal almıştır. Bu durum, islami finans sisteminin kurularak islam coğrafyasının finansal işlemlerini dini hassasiyetlere göre şekillendirdiği bir sistemin kurulmasına neden olmuştur.

İslami finans, kullanılan finans sisteminin islami kurallara göre inşa edilmesi ve işlemesini ifade eden finans sistemidir. Bu finans sistemi, kurallarını islam hukukundan almaktadır. Faizsiz finans anlamına da gelen bu sistem bütün bir ekonomik hayatı islami kurallara göre yaşama ve uygulama sistemidir. Bu uygulamanın ana konusu da faizin yasal olmadığı bir ekonomik sistemdir (Karahan & Ersoy, 2016, s. 94).

Faizsiz islam ekonomisin doğuşuyla birlikte islami sisteme uygun finansal enstrümanlara ihtiyaç duyulmuştur. Bu finansal enstrümanlardan biri de sigortacılık sektörüdür.

İslam hukukçuları geleneksel sigortacılığın mevcut durumuyla islami kural ve gereksinimlere uymayan bir takım kurallar içerdiğini belirtmişlerdir. Bu nedenle islam dinine mensup olanların ihtiyaçlarını karşılamak için geleneksel sigorta ürünlerine benzer risk önlemlerine sahip bir "islami sigorta" modelinin olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu model bağış, yardımlaşma ve kâr paylaşımı usulleriyle işleyen ve gelecekteki belirsizlik, faiz gibi temaları ortadan kaldıran bir sistemdir (Sherif & Shaari, 2013, s. 28-29).

Geleneksel sigortacılıktaki islam hukukuna aykırı bazı kavramlar islami coğrafyada rahatsızlıklara sebep olmuştur. Geleneksel sigortacılığın içerisinde bulundurduğu belirsizlik, kumar ve faiz gibi kavramlar islam hukukuna aykırı kavramlardır. İslami finans sistemi için gerekli olan ve içeriğinden islam hukukuna aykırı öğelerin kaldırıldığı bir sigorta sistemi kurulmuştur. Uluslararası literatürde "Takaful", Türkiye'deki ismiyle "Tekafül" ya da "Katılım Sigortacılığı", islami bir ihtiyaç üzerine islami kurallara uygun bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Geleneksel sigortacılık sisteminin islam hukukuna aykırı üç temel noktası vardır. Bunlar belirsizlik, kumar ve faizdir.

Belirsizlik (Garar): Sözleşmede yer alan belirsizlikleri kapsamaktadır. Geleneksel sigortacılıkta sigorta poliçelerinde kârın ne şekilde dağıtılacağı, toplanan fonların ne şekilde değerlendirileceği yazmamaktadır. Bu durumda ortaya bir belirsizlik çıkmaktadır. İslam hukuku, geleneksel sigortacılıktaki bu belirsiz işleyişi yasak kılmıştır (Alani & Yaacob, 2012, s. 166).

Kumar (Maisir): Bu kavrama göre, poliçe sahibi ödediği primler karşısında herhangi bir riskle karşılaşmazsa ödediği prim karşılığında herhangi bir fayda sağlayamaz ya da ödediği küçük sigorta primlerinin karşılığında çok daha büyük hasar tazminleri elde edebilir. Bu şekilde olan bir uygulamayı islam hukuku aykırı görmüş ve yasaklamıştır (Alani & Yaacob, 2012).

Faiz (Riba):İslam hukukuna göre, bir ekonomik işlemin her ne şekilde olursa olsun faiz içermesi yasaklanmıştır. Oysa ki, geleneksel sigorta sisteminde toplanan fonlar faizli bankacılık sistemine dahil edilerek ortaya bir faiz kazancı çıkarılmaktadır. (Söyler, 2018, s. 58)

1.1.1. Alternatif Bir Finansal Ürün Olarak Katılım Sigortacılığı

Katılım sigortacılığı aslında islami ihtiyaçlar doğrultusunda geleneksel sigortacılığa alternatif olarak doğmuş faizsiz bir finansal enstrümandır. Bu alternatif enstrümanın çizgileri islami çerçevelerle çizilmiştir.

Tekafül, islami kuralların hakim olduğu bir sistem olduğu için kendine özgü etik ve adil bir yapısı vardır. Temelinde yardımlaşma olan ve modelin kâr etmesi durumunda katılımcılara kâr payı dağıtımı yapan bu sistem adil, ahlaki ve kullanılabilir bir sigortacılık mekanizmasıdır. Dolayısıyla sadece islam coğrafyasında değil tüm dünyada geleneksel sigortacılığa alternatif olarak kullanılabilecek bir sistemdir (Swartz & Coetzer, 2010, s. 33).

Tekafülün ana satış noktası islami hassasiyetlerin karşılığıdır. Tekafül operatörleri bu eşsiz satış noktasını iyi değerlendirmelidirler. Ayrıca tekafül şirketleri taleplerin açık olması durumunda finansman yaratmak ve fon bulmak için islami katılım bankalarından da destek almalıdırlar (Coolen & Maturi, 2013, s. 96-97).

Katılım sigortacılığı talebinin büyük bir bölümü islami hassasiyeti olan kesim tarafından oluşmaktadır. Ancak bu alandaki ürünler konvansiyonel sigortacılıktaki kadar geniş yelpazeye sahip değildir. Bu alanla ilgili ihtiyaca uygun yeni ürünlerin doğması, islami pazar payı düşünüldüğünde katılım sigortacılığı sektörünün büyük bir potansiyel pazar payına sahip olduğunun göstergesidir (Ustaoğlu, 2014, s. 112-113). Ayrıca, islami hassasiyete sahip insanların sermayeleri, mevcut faizli sistemde fonlarını değerlendirecek finansal ürünlerin olmaması nedeniyle atıl bir biçimde beklemektedir. Dolayısıyla faizsiz sigortacılık sistemi, onların bu atıl kalan sermayelerini sisteme dahil ederek sermayenin atıl vaziyetten kurtulmasının önüne geçecek bir sistemdir (Altıntaş, 2016, s. 117).

Tekafül, Türkiye'de çok yeni ve uluslararası sistemde de çok büyük pazar payı olmayan bir finansal araçtır. Tekafül ürünlerinin tanıtımı, markalaşması, pazarlanması ve reklamı yapılmadan önce, sigortacılık islam hukukunda sakıncalı olarak görülmekteydi. Tekafül ürünlerine olan talebi artırmak için müşteriye bilinçlendirme yapılması büyük önem arz etmektedir (Coolen & Maturi, 2013, s. 95).

1.1.2. Katılım Sigortacılığının Tanımı

Arapça'da "ke fe le " kökünden gelen tekafül kelimesi dayanışma, yardımlaşma anlamına gelmektedir. Literatürde "islami sigortacılık", "katılım sigortacılığı", "teavün sigortacılığı", "faizsiz sigortacılık" gibi kavramlarla karşımıza çıkar. Geleneksel sigortacılığın islami usullere uygun olmayışı sebebiyle ortaya çıkan tekafül, dayanışma temelli bir sistemdir. Sistemin temel kaynağı yardımlaşma ve dayanışmadır. Bu nedenle sistemin bir diğer adı da "yardımlaşma sigortasıdır" ve bireylerin birleşerek, içlerinden herhangi birinin bir hasara uğraması durumunda hasar mağduriyetinin giderilmesi şeklinde tanımlanır (Kumcu & Akıncı, 2017, s. 20).

Sistem, belirli risk taşıyan grupların bir araya gelerek riskin gerçekleşme anında ortaya çıkan zararların yardımlaşması esasına göre paylaşılması ilkesine dayanır (Pehlivan & Dede, 2018, s. 1333). Sisteme dahil olan her katılımcı diğer katılımcıların uğrayacağı zararlarda sorumluluk sahibidir. Bu sistemde sigorta şirketinin vazifesi sistemin organizasyonunu sağlamaktır (Gürbüz, 2017, s. 10).

Tekafül aynı zamanda kefalet sözcüğünden türemiş bir kelime olarak da karşımıza çıkmaktadır (Aksoy & Aksoy, 2018, s. 448). Kefalet karşılıklı sorumluluk demektir ve katılım sigortacılığında tüm katılımcılar birbirinden sorumludur.

Katılım sigortacılığı, çeşitli risklere maruz kalma ihtimali olan kişilerin bir araya gelerek kurdukları bir anlaşma sürecidir. Burada katılımcılar belirli oranlarda sisteme bağış olarak ödeme yaparlar ve bu bağışlardan toplanan fonlar belirli bir denetime tabi olan bağımsız bir tüzel kişilik oluşturur. Bu tüzel kişilik toplanan fonların islami usullere göre yönetimini sağlayarak faaliyet gösterir (Çiğdem & Ertaş, 2018, s. 368-369). Tekafül sisteminde toplanan fonlar tüzel kişiliğin değil katılımcılarındır. Yapılan bağış adı altındaki ödemeler sistemde hasara maruz kalan katılımcıların ödemeleri yapıldıktan sonra eğer sistem kâr ederse katılımcılara kâr payı ödemesi yapılır (Yanık & Sumer, 2017, s. 435). Yani sistem riskin ortaklar arasında dağıtılmasını öngören bir sistemdir (Arslan & Atan, 2017, s. 490). Katılım sigortacılığında katılımcılar birbirlerini risklere karşı korur ve garanti altına alır(Aksoy & Aksoy, 2018, s. 448).

Genel olarak tekafülün özü kâr-zarar paylaşımı, ortak garanti ve bağış prensiplerine dayanmaktadır (Demirci, 2019, s. 30).

İslam dünyasında sigortacılığın alternatifi olan tekafül, müşterek sigorta sistemidir. Katılımcıların aralarında topladıkları fonlardan, içlerinden herhangi birinin rizikoya maruz kaldığı durumlarda rizikonun bertaraf edilmesi için bağış şeklinde toplanan fonlardan yararlanılan islami sigorta sistemidir (Tunç, 2016). Daha geniş bir perspektiften bakılacak olursa, aslında tekafül sigortacılığı katılımcıların risklerini bertaraf etmek için bir araya geldikleri bir kâr – zarar ortaklığı sistemidir (Altıntaş, 2016, s. 125). Tekafül, tüm katılımcıların kendi prim hisselerini bir havuzda biriktirdiği ve sigortalanmış bir tehlikeden muzdarip olan katılımcı hasarlarının karşılıklı olarak tazmin edilmesinin kabul edildiği müteselsil bir kefalettir (Alani & Yaacob, 2012, s. 164).

Katılım sigortacılığı, İslami Finansal Kuruluşlar İçin Muhasebe Denetim Kurumu(AAOIFI)'nun tanımına göre "belirli rizikolara maruz şahısların, bu rizikoların gerçekleşmesiyle ortaya çıkacak zararların telafisi üzerine yapılan anlaşmalar" şeklinde ifade edilmiştir (İlbak & Öncü, 2018).Ülkemizdeki katılım sigortacılığı yönetmeliğinde ise tekafül, "katılımcıların kendileriyle birlikte diğer katılımcılar tazminat ve/veya birikim ödemelerine ilişkin taleplerinin karşılanmasını teminen oluşturulan risk fonuna katkıda bulundukları, söz konusu fonun sigortacılık faaliyeti yapmasına izin verilmiş bir sigorta şirketi tarafından katılım finans ilkelerine uygun olarak yönetildiği ve ortak risk paylaşımı ile dayanışma esaslarına dayanan sigorta türü " şeklinde tanımlanmıştır (Demirci, 2019, s. 29).

Tekafül sigortacılığı aslında batı medeniyetlerinde son birkaç asırdır varlığını sürdüren mütüel (karşılıklı) sigorta sisteminin islami usullere göre uyarlanmış şeklidir (Üstün, 2014, s. 7). Yani, burada mütüel esaslara göre toplanan fonlar islami usullere göre değerlendirilerek elde edilen kâr, ortakların katkı payları oranında dönem sonunda müşterek olarak ortaklara dağıtılır. Yine dönem sonunda eğer ortada herhangi bir zarar var ise ortaklar arasında yine ortakların katkı payları oranında ortaklara yüklenir (Ünlü, 2018, s. 151).

Katılım sigortacılığı, sigorta uygulamalarını islami hassasiyetler ışığında inşa etme uğraşı üzerine ortaya çıkmış bir sistemdir (Kutval, 2017, s. 12). Tekafül sigortacılığı her ne kadar "İslami sigorta sistemi" olarak anılsa da aslında "etik sigortacılık" yönüyle de ön plana çıkmaktadır (Demirdöğen & Özdemir, 2019, s. 421). Katılım sigortacılığı, islamın ahlaki yapısını yansıtan, islami öğelerin içerisinde barındığı bir sigortacılık mekanizmasıdır (Stagg-Macey, 2007, s. 8). Yani tekafül sigortacılığı, rizikoyu paylaşmayı ve bireylerin uğradığı zararları azaltmayı amaçlayan bir sistem olması hasebiyle, islam kültürünün dayanışma, yardımlaşma gibi ahlaki yönlerini yansıtan bir sigorta sistemi olarak da kabul edilebilir (Manjoo, 2007, s. 10). Sistemde katılımcıların yardımlaşmayı ön plana alarak herhangi bir riziko anında herhangi bir katılımcının hasarının ortak havuzdan tazmini bir dayanışma örneğidir (www.tekaful.net). Bu yardımlaşma ve dayanışma örneği de bir etiksel uygulamadır. Bu tarz etiksel uygulamalar sadece islam coğrafyasının değil, batı medeniyetlerinin de tekafül hususunda dikkatini çekmektedir (Demirdöğen & Özdemir, 2019, s. 422).

1.1.3. Katılım Sigortacılığı Çalışma İlkeleri

Her sistemin kendi içerisinde belirli prensiplere bağlı bir işleyişinin olduğu gibi katılım sigortacılığının da kendine özgü çalışma ilkeleri vardır. Bu ilkeler sistemin sağlıklı işleyişini ve sisteme ortak olan katılımcılar arasındaki adil ve etik kâr – zarar paylaşımının güvenlik duvarıdır.

"Tekafül, ortak risk paylaşımı, katılımcılar arasındaki karşılıklı sorumluluk, karşılıklı koruma, yardımlaşma ve dayanışma gibi ana kaidelere dayanmaktadır " (Aslan, 2015, s. 98). Katılım sigortacılığının temel çalışma ilkeleri şu şekildedir(Öner, 2018, s. 63,Kumcu & Akıncı, 2017, s. 20 ,(Hassan, Abbas, & Zainab, 2018, s. 147,(Özüdoğru, 2017, s. 6),(www.tekafulsigorta.com);

- Yardımlaşma unsurunun / amacının bulunması ilkesi
- Sermayedar ve katılımcılardan toplanan fonların faiz dışındaki bir finansal araçla değerlendirilmesi ilkesi
- Riziko teminatı verilen sigorta konularında etik olmayan ve islami açıdan uygun görülmeyen konulara teminat verilmemesi ilkesi

- Hasar ve sorumlulukların katılımcıların hisseleri oranında paylaştırıldığı toplumsal sigorta havuzu modeli bulunması ilkesi
- Her katılımcının karşılıklı bir mutabakatla katılım havuzuna fon ödemesi yapması ilkesi
- Tekafül sigorta havuzunun faiz,belirsizlik,kumar ve islami öğelere aykırı kavramlar içermemesi ilkesi
- İslam hukukunda ihtisas sahibi bir danışma kurulundan hizmet alınması gerekliliği ilkesi

1.1.3.1. Danışma Komitesi

Katılım sigorta şirketi, islam hukukunda uzman kişilerden oluşan bir danışma komitesi kurmalı ve bu komite sistemdeki işleyişin islami kurallara uygun olup olmadığını denetleyen bir mekanizma niteliğinde olmalıdır (Durmuş A. , 2017, s. 122). Danışma komitesi şirket yönetim kuruluna bağlı olup yönetime raporlama yapar ve bağımsız olarak kararlar verir (Tanilyan Sürer & Akpınar, 2017, s. 412). Bağımsız olarak karar veren bu denetleyici ve düzenleyici danışma komitesinin görevleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Söyler, 2018, s. 73).

- Katılım sigorta şirketi politikalarını katılım finans bünyesinde değerlendirmek
- Yeni ürün geliştirme sürecine katkıda bulunmak
- Katılım sigortası şirketine ait icazet belgesi düzenlemek
- Şirket faaliyetlerinin katılım finans bünyesinde uygun olup olmadığı hakkında görüşte bulunmak

1.1.4. Katılım Sigortacılığı Sistemi

1980'li yıllarda ortaya çıkarak hızla yayılan ve değişik coğrafyalarda farklı uygulamalarını gördüğümüz tekafül sigortacılığı sisteminin temelini yardımlaşma, kâr amacı gütmeme ve faizsiz mali işlemler oluşturur (Özüdoğru, 2017, s. 7-8). Batı dünyasındaki haliyle sigortacılığın islam hukukçuları tarafından caiz sayılmamasına karşın özünde islam kültürünü yansıtan tekafül, islami açıdan sigortacılık geleneğine ışık tutmuştur (Yıldırım, 2014, s. 52). Geleneksel sigortacılık sisteminin işleyişinde risk veya kârı taraflardan herhangi birine yüklemek varken, islami sigortacılıkta

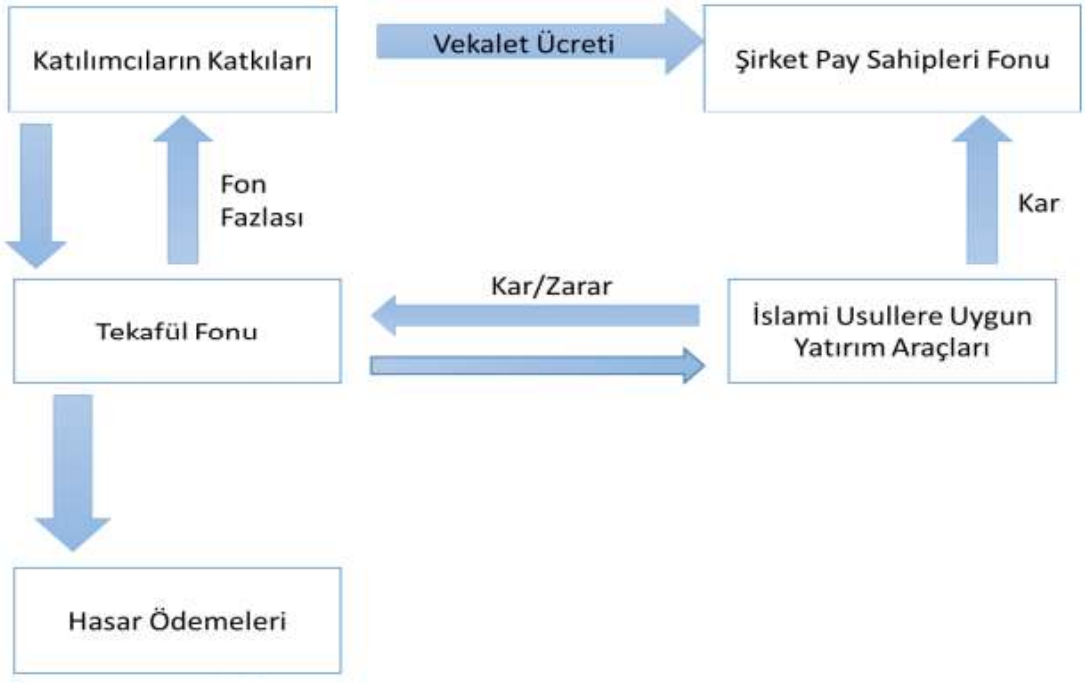
islamın doğası gereği bu kaideyi reddederek kârı ve riski müşterek olarak sırtlayan bir çalışma sistemi oluşturulmuştur (Demirdöğen & Özdemir, 2019, s. 422).

Temel olarak katılım sigortacılığı sisteminde katılımcılar, bağışlardan oluşan bir yatırım fonuna veya havuza katkı payı yatırırlar ve bu havuz tekafül fonunu oluşturur. Katkı payı miktarı, teminatın türüne, riskin niteliğine ve dönemine göre değişkenlik gösterebilir. Tekafül fonu, katılımcılar adına bir operatör şirket(katılım sigorta şirketi) tarafından yönetilir. Operatör şirket katılımcılardan sabit bir ücret ya da belirli bir oranda yüzde veya her ikisinin de bir kısmı olacak şekilde bir meblağ talep eder. Tekafül fonu katılımcılara aittir ve şirketin kâr etmesi durumunda kar nakit temettü ya da gelecekte ödenecek katkı paylarına indirim şeklinde katılımcılara dağıtılabilir (Ali & Odierno, 2008). Katılım sigortacılığında gönüllülük esas alındığından katılımcılar ödemelerini bağış adı altında yaparlar. Toplanan fonlar tamamen islami yönden helal görülen şekilde değerlendirilir ve katılımcılılar bu fonun aynı zamanda ortağıdırlar (Jameldeen, 2012). Fonların bağış şeklinde toplanmasının içerisindeki güzellik belirsizliği ortadan kaldırması ve katılımcıların birbirlerini karşılıklı olarak güvence altına almalarıdır (Demirci, 2019, s. 29). Yani tekafül sistemi, sigortalı olanın aynı zamanda sigortacı olduğu, toplanan fonlarda karşılıklı dayanışma öğesinin barındığı islam kültürünü yansıtan bir sistemdir (Anwar, 2008).

Prensip olarak tekafül sigortacılığı karşılıklı işbirliği, sorumluluk ve yardımlaşarak sigortalanma şekli üzerine kurulu bir sigorta sistemidir. Tekafül sisteminde katılımcılar sisteme bağış olarak katkıda bulunarak herhangi birisinin başına gelebilecek zarar ve ziyanlara karşı bir fon oluşturarak önlem almış olurlar. Sistemde katılımcılar arasında işbirliği vurgulanmaktadır. Tekafül programının özü, katılımcının katkı payının belirli bir kısmının bağışlanmasını kabul ettiğini içeren bir sözleşme şeklidir. Bu bağış sayesinde katılımcılar karşılıklı yardım yükümlülüğünü yerine getirdiklerinden bir kayıp ya da ziyan oluşması durumunda ortak güvence hesabından kaybı veya zararı gidermeleri mümkündür (Sherif & Shaari, 2013, s. 28-29). Bunun yanında havuzda toplanan fondan operasyonel masraflar düşüldükten sonra sistemin kâr etmesi durumunda katılımcılara kâr payı dağıtılır. Sistemde toplanan fonun faizsiz finansal enstrümanlarda değerlendirilmesi sistem için olmazsa olmazdır. Bununla birlikte sistemin işleyişinin kontrolü ve yeni finansal ürünlerin

geliştirilmesi için bir danışma komitesi gereklidir. Ayrıca operatör firmanın uluslararası bağımsız bir denetim kurumu tarafından denetlenmesi ve raporlama yapılması da sistem işleyişinin içerisindedir (Kumcu & Akıncı, 2017, s. 20). Katılım sigortacılığının çalışma şeması aşağıdaki gibidir (Durmuş & Aslan, 2015, s. 20).

Şekil 1.1 : Katılım Sigortacılığı Çalışma Şeması

1.1.5. Katılım Sigortacılığı Sistemi ve Denetimi

Uluslararası düzeyde islami finans sisteminin denetimi, amacı yönünde çalışması, çalışmalarının islami usullere uygun olup olmadığı yönünde gerekli yayınlar üreten ve bu yönde ilkeler belirleyen en önemli kurum AAOIFI(AccountingandAudutingOrganizationforIslamicFinancial Institutions)'dir. Bu kurumun Türkçe'deki karşılığı İslami Finans Kuruluşları için Muhasebe ve Denetleme Kurumu'dur (Gürbüz, 2017, s. 15).

Ana fikir olarak global çapta islami finans ürünlerine standart geliştirilmesi ve yayımlanmasından sorumlu, kar amacı gütmeyen AAOIFI, 1991 yılında Bahreyn'de kurulmuştur. AAOIFI'nin tanıtımı "Uluslar arası islami finans ürünleri için şeriat, muhasebe, denetim, etik ve yönetim alanlarında 100 standart yayınlanmıştır. Merkez bankaları ve düzenleyici otoriteler, finansal kurumlar, muhasebe ve denetim firmaları

ve 45'ten fazla ülkeden yasal firmalar da dahil olmak üzere bir dizi kurumsal üye tarafından desteklenmektedir. Standartlarını şu anda dünyanın önde gelen tüm islami finans kurumları izlemektedir ve uluslar arası islami finans uygulamalarının kademeli olarak uyumlaştırılmasını sağlamıştır" şeklinde yapılmaktadır (www.aaoifi.com).

AAOIFI'nin amaçları şu şekilde sıralanabilir(Ağkan, 2018, s. 241);

- İslami finans kuruluşlarına muhasebe, denetim ve ahlak kuralları geliştirmek
- Kuruluşlar için gerekli olan muhasebe ve denetim standartlarını hazırlamak, yayımlamak ve yorumlamak
- İslami finans kuruluşlarının standartlarla uyumunun denetimini yapmak
- Yayın, konferans, seminer gibi akademik hizmetleri sunmak

1.1.5.1. AAOIFI 26 Numaralı Metin

AAOIFI'nın 26 numaralı standardı islami sigortacılık üzerine yayımlanmıştır. İlgili standart metinde islami sigorta, "sigortalıların kendi yararlarına kullanılmak üzere bağışta bulunma yükümlülüğünü üstlendikleri ve sigortalılar arasından seçilen bir kurul ya da sigortacılık faaliyeti yapmasına izin verilmiş bir şirket tarafından ücretli vekalet yoluyla yönetilen ve katkı payı ödemeleriyle bir fon oluşturan sigortalıların bütününü koruma altına alan bir işlem " şeklinde tanımlanmaktadır (Gürbüz, 2017, s. 17). Yine aynı standartta islami sigorta, "belirli rizikolara maruz şahısların bu rizikoların gerçekleşmesiyle ortay çıkacak zararların telafisi üzerine anlaşmalar"şeklinde ifade edilmiştir (Durmuş & Aslan, 2015, s. 19).

AOOIFI' ye göre islami sigorta sisteminin işleyişi şu şekildedir (Gürbüz, 2017, s. 17);

- Katılımcılar bağış yükümlülüğünü yerine getirerek katılım payı öderler.
- Toplanan bağışlardan oluşan fon kendi özerk yapısı olan sigorta şirketini (operatör) ortaya çıkarır.
- Bu özerk yapı katılımcıların herhangi bir rizikoya maruz kaldıklarında hasarın tazminini yapar.

- Sistemin yönetimi sigortalılar arasından seçilen birisi ya da dışarıdan atanan ve ücret karşılığında çalışan bir şirket tarafından olur

1.1.6. Retekafül (İslami Reasürans)

Reasürans, herhangi bir sigorta şirketince teminat altına alınan bir rizikonun başka bir reasürans firması tarafından mükerrer bir şekilde sigortalanarak riskin paylaşılması işlemidir. Kısaca reasürans sigortanın sigortalanma işlemi olarak tarif edilebilir. Reasüranstaki asıl amaç sigorta şirketlerinin üzerindeki finansal riski paylaşarak riski azaltmaktır (Carter, 1995). Katılım sigorta şirketleri katılımcılarının ve kendi işletmelerinin finansal risklerini azaltmak için aynı reasürans mantığıyla retekafül şirketleriyle temasta bulunarak retekafül işlemi gerçekleştirirler (Selçuk, 2015, s. 356). Reasürans işleminin retekafül şeklinde gerçekleştirilmesi tekafül sigorta şirketlerine bir komisyon geliri sağlar ve bu gelirler de islami hassasiyetlere uygun olarak islami finansal sistemde kullanılır(Öner,2018, s. 77).

Retekafül, sigorta yapan bir sigorta şirketinin üslenmiş olduğu herhangi bir riskin bir kısmını ya da tamamını başka bir tekafül firmasına devretmesi işlemidir. Bu işlemin yapılmasıyla, tekafül şirketleri hem daha fazla riski satın alabilmekte hem de üzerinde bulunan finansal riskleri azaltmaktadır. Yıllara göre tekafül pazarının büyümesi ve tekafül şirketlerinin öz sermaye yetersizliği gibi sebeplerden ötürü tekafül şirketleri sigortacılık sektöründen daha az pay almaktaydılar. Ancak, retekafül işlemleri gerçekleşmeye başladıktan sonra şirketler daha az öz kaynakla daha fazla risk satın alabilmeye başladılar. Tekafül şirketlerinin retakafül işlemleri yaparak riski paylaşmalarından doğan finansal risklerin azalması işlemi, onları AR-GE çalışmalarına iterek piyasaya yeni islami finansal ürünlerin sunulmasına yol açabilecektir (Erkök, 2017, s. 406).

Sigortacılık konusunda uzman islam hukukçuları, reasürans işleminin de katılım sigortacılığı usullerine uygun yapılaması gerektiğini beyan etmişlerdir. Bunun üzerine dünyanın çeşitli ülkelerinde retekafül şirketleri kurulmuştur ancak dünya genelinde retekafül şirketlerinin sayıca sınırlı olmasıve mali yapıdan tam anlamıyla güçlü olamaması sebebiyle katılım sigorta şirketleri sadece retekafül şirketlerinden değil

aynı zamanda reasürans şirketlerinden de hizmet almaktadırlar (www.neova.com.tr). Ülkemizde yüksek deprem riski nedeniyle retekafül şirketlerinin ülkemizdeki katılım sigortası şirketlerine verdiği hizmetler sınırlı kalmaktadır. Ayrıca ülkemizdeki sigortacılık kanunu gereği belirli bir aşamayı geçen risklerde reasürans işleminin yapılması devlet tarafından zorunlu hale getirilmiştir (Gürbüz, 2017, s. 19).

Tablo 1.1 : Neova Sigorta A.Ş.'nin Çalışmış Olduğu Reasürans ve Retekafül Şirketleri

REASÜRÖR ADI	NOTU	FAALİYET MERKEZİ
MİLLİ REASÜRANS T.A.Ş	B+	TÜRKİYE
MAPFRE RE	A	İSPANYA
HANNOVER RE	A+	ALMANYA
HANNOVER RETAKAFUL	A	BAHREYN
HELVETIA RE	A	İSVİÇRE
KOREAN RE	A	GÜNEY KORE
LABUAN RE	A-	BAHREYN
ARIG RE	A-	BAHREYN
KUWAIT RE	A-	KUVEYT
ARAB RE	B+	LÜBNAN
SAUDI RE	BBB+	SUUDİ ARABİSTAN
CCR, PARIS	A	FRANSA
CCR, ALGERS	B+	CEZAYİR
AMLIN RE	A+	İNGİLTERE
EVEREST RE	A+	ABD
ODYSSEY RE	A-	FRANSA
SIRIUS RE	A-	İSVEÇ
QBE	A+	İRLANDA
DEVK	A+	ALMANYA
GIC	A-	HİNDİSTAN
IGI	A-	BERMUDA
SCOR RE	A+	FRANSA
RGA	A+	AMERİKA
AAI	A	AMERİKA
QATAR RE	A-	KATAR
SRC MOROCCO	B++	FAS

Kaynak :www.neova.com.tr

Yukarıda konumuza örnek olması açısından ülkemizde ilk kurulan ve sektör öncüsü olarak halen faaliyet sürdürmekte olan Neova Sigorta A.Ş'nin çalışmış olduğu reasürans ve retekafül şirketleri tablo şeklinde verilmiştir.

1.1.7. Katılım Sigortacılığının Amacı

Katılım sigortacılığının amacı katılımcılar için ileride doğacak rizikoları minimize ederek insanların alışmış olduğu yaşam standardından ödün vermeden hayatlarına devam etmelerini sağlamaktır (Öner, 2018). Yani buradaki amaç kârdan ziyade katılımcıların birbirlerinin risklerini üstlenerek müşterek bir garanti sisteminin oluşturulmasıdır (Taşdelen & Özüdoğru, 2017, s. 104). Tekafül sigortacılığında her ne kadar kâr amacı güdülmese de sigortalıların katılım şeklinde sisteme dâhil edilmelerinden dolayı ve sistemde toplanan fonların çeşitli islami ekonomik argümanlarda değerlendirilmesinden ötürü sistemin kâr etmesiyle birlikte katılımcılara kâr payı şeklinde dönüş olarak ekonomik fayda sağlanmaktadır.

Sistemin bir başka amacı da islam kültürünü yansıtmaktır. Örneğin, sisteme dâhil olan katılımcılardan herhangi biri vefat ettiğinde vefat eden kişinin ailesine müşterek havuzdan kâr payı ödemesi yapılmaya devam edilir. Yapılan bu ödeme islam kültürünü yansıtan bir yardımlaşma ve dayanışma örneğidir. Buradaki amaç Allah'ı memnun etmek yani islam ruhunu yakalamaktır (Daud, 2009). Tekafül, islam hukukçuları tarafından sigortaya alternatif olarak ortaya atılmış bir finans aracıdır. Dolayısıyla bu sistem müşterek bir sistem olması nedeniyle, sisteme katılan katılımcılar birbirleriyle sosyal ilişkilerde bulunacaktır ki aslında bu da islamiyetin istediği bir şeydir. Yani amaç yine islam ruhuna göre hareket etmektir (Wills, 2007).

1.2. KATILIM SİGORTACILIĞININ TARİHİ

Tekafül, Arapça ''kefalet'' sözcüğünden türemiştir. Yeni olmayan ve Araplar tarafından ''Akile'' adıyla günümüzden 1400 yıl önce uygulanan bu kavram, kabileler arasında bir kabileden herhangi bir kişinin başka bir kabileden birisi tarafından ölümüne sebebiyet verilmesi sonucunda ölüme sebebiyet veren kişinin mağdurun yakınlarına ödediği kan bedeli olarak karşımıza çıkmaktadır(Khorshid, 2004)(Sadiq, 2006).

1400 yıl önce uygulanan ''Akile'' sistemi ilk olarak Mekkeli ve Medineli müslümanların kan parası tazminatı amacıyla, müşterek olarak kurdukları sistemden

yapılan ödemeler şeklinde Hz Muhammed (SAV) tarafından uygulanmıştır(Cheikh, 2013). Sonrasında, Arap Müslümanların ticaretlerinin Asya'ya genişlediği dönem olan islami dönemin ikinci yüzyılında deniz ticaretinin de dahil olduğu hayatın diğer alanlarında da islami sigorta sistemi uygulanmaya devam etmiş; sisteme katılan tüm katkı sahiplerinin ortak bir havuz oluşturduğu ve sistemdeki katılımcılardan herhangi birinin başına bir kayıp gelmesi durumunda, ortak havuzdan mağdura ödeme yapıldığı sistem kalıcı hale getirilmiştir(Billah, 2003).

İslam tarihinde sigorta sözcüğü ilk olarak "Sevkara" ya da "Sukirta" olarak İbn-i Abidin tarafından beyan edilmiştir. Yine Selçuklular döneminde "Ahilik" esnaf teşkilatlanması, Osmanlı döneminde teavün sandıkları ve lonca teşkilatlarının kurmuş olduğu yapılar islami sigortacılığa örnek olarak gösterilecek yardımlaşma sistemleridir(İren, 2018, s. 5) .

İslam hukukçularının konvansiyonel sigortacılıkla ilgili olarak islami kurallara uygun olmayan öğeler barındırdığına dair görüşleri müslüman toplumların konvansiyonel sigortacılık ürünlerine mesafeli durmasına sebep olmuştur. Bununla birlikte islam dininin hassasiyetlerine göre yaşayan insanların da sigorta ürünlerine olan ihtiyaçları tekafül sigortacılığının doğmasına neden oluşturmuştur(Aksoy M. A., 2018, s. 5). Müslüman coğrafyada, sigortacılığın ileri seviyeye ulaşamaması ve yaşanan mağduriyetlere yardımlaşma esasına göre çözüm üretilmeye çalışılması nedeniyle sigortacılık sistemi batı toplumlarındaki gibi kurumsal bir yapıya bürünememiştir. Ek olarak islam hukukçularının da bu konuyla ilgili çok fazla çalışma yapmaması modern tekafül sisteminin çok eski bir geçmişe sahip olamamasına neden olmuştur. Ancak İslam ülkelerinde sigortacılık ihtiyacının hasıl olması üzerine 1970'li yıllarda ilk çalışmalar yapılmaya başlanmış ve Dünya İslam Birliği Fetva Konseyi kurulmuştur(Öner, 2018, s. 76)(Özüdoğru, 2017, s. 4).

İslami sigortacılığın ortaya çıkışı neredeyse islami bankacılığın ortaya çıkışı kadar eskidir ve bu tarih 1979 yılına Sudan sınırlarına dayanır. Dünyanın ilk Tekafül sigorta şirketi 1979'da Sudan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde "Islamic Insurance Co. Ltd" adıyla kurulmuştur. Akabinde 1983 yılında İsviçre'de "Dol Al Moal", Belçika'da "Takaful Islam" ve Bahamalar'da "Takaful Islam Bahamas" şirketleri faaliyet

göstermeye başlamışlardır(Wahab, Lewis, & Hassan, 2007, s. 371; Tanilyan Sürer & Akpınar, 2017, s. 411).

Tekafül sigortacılığıyla ilgili modern görüşler 1981 yılında Batı Almanya'da yapılan İslam Bankaları ve Ekonomik İşbirliği Stratejileri Uluslararası Sempozyumunda ortaya atılmıştır. Sempozyumda tüm dünyada faizsiz bankacılık uygulamalarında ortak akıl oluşturmak ve ülkeler arasındaki uygulama farklılıklarını en aza indirmek üzere çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca faizsiz bankacılık, faizsiz yatırım firması ve faizsiz sigortacılık sisteminin bir arada çalışarak, bütün bu sistemlerin müşterek ortaklığa dayanan katılma esasları üzerine çalışması gerektiği ele alınmıştır. Sonrasında 1985 yılında İslam Hukuk Akademisi Konseyi yardımlaşma, dayanışma ve müşterek risk paylaşımı taşıdığı gerekçesiyle tekafül sigortacılığının islam hukukuna uygunluğunu onaylamıştır(www.tekaful.net).

1.3. KATILIM SİGORTACILIĞI MODELLERİ

İslami sigortacılığın uygulanmasında farklı usuller ve farklı modeller vardır. Uygulanan usuller karşılıklı olarak bir sözleşmede yer aldıktan sonra herhangi bir sorun teşkil etmez; ancak uygulanan usullerin islam hukukuna uygun olması gerekmektedir(Pasha & Hussain, 2013, s. 3). Tekafül sigortacılığı geniş bir toplumda uygulanması nedeniyle farklı coğrafyalarda farklı uygulama modelleri ile karşımıza çıkmaktadır. Bu uygulamaların tamamı islam hukukuna uygun olarak yapılmaktadır. Genelde karşımıza çıkan modeller "Mudarebe Modeli", "Vekalet Modeli", "Hibrit (Karma) Model" lerdir (Tanilyan Sürer & Akpınar, 2017, s. 415).

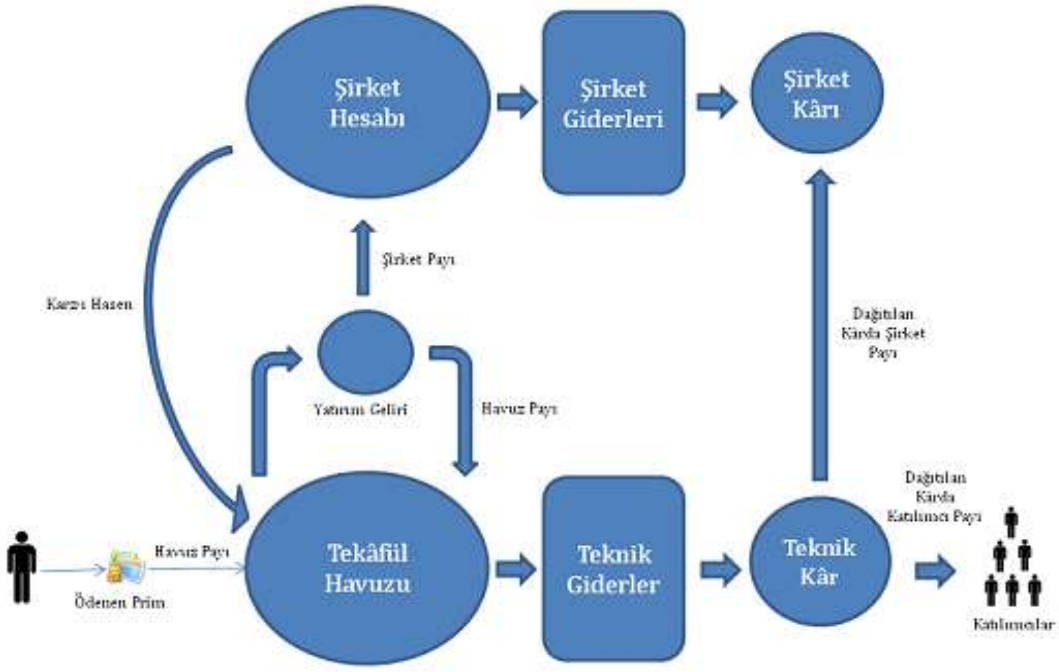
1.3.1. Mudarebe Modeli

Mudarebe, tarafların bir araya gelerek bir tarafın sermaye diğer tarafın da emek ortay koyarak oluşturdukları bir ortaklık mekanizmasıdır. Mudarebenin ana fikri emek–sermaye ortaklığı sistemidir. Mudarebe tekafül modeli, sigorta şirketi işletmecisinin islam hukuku kurallarına uyması ve basiretli bir işletmeci gibi davranıp katılımcıların fonlarını değerlendirme şeklinde çalışmasıdır (Çalık, 2014, s. 99). Bu modelde en temel amaç, poliçe sahipleri tarafından karşılıklı olarak oluşturulan fakat bir tekafül

sigorta şirketi tarafından yönetilen tanımlı bir fondan katılımcıların kaybını ödemektir (Wahab, Lewis, & Hassan, 2007, s. 378).

Mudarebe modeli bir kâr – zarar ortaklığıdır. Katılımcılar ortaklığın sermaye tarafını oluştururken, operatör şirket de emek yani yönetim tarafını oluşturur. İşlem sonunda ortaklığın kâr ya da zarar durumu belirsizdir. Kâr ya da zararla sonuçlanabilecek bu sistemde sonuçta oluşabilecek durumlar belirsiz bırakılmayıp her durum baştan mutabakat altına alınır (Okumuş, 2014). Katılımcılar, ödemiş oldukları fonun yönetimini tamamen uzman operatör şirkete bırakırlar. Uzman operatör şirket fonun yönetimini yapar, hasarlar ve operasyonel giderler düşüldükten sonra havuzda kalan tutar operatör şirket ve katılımcılar arasında pay edilir (Gürbüz, 2017, s. 22). Ancak şirketin kâr edeceği kesin değildir. Dönem sonunda prim havuzunda fon kalmayabilir ya da şirket zarar edebilir. Böyle durumlarda risk sermayedar olan katılımcılara aittir ve operatör şirkete herhangi bir külfiyet yüklenmez (Özüdoğru, 2017, s. 8).

Şekil 1.2 : Mudarebe Tekafül Modeli

Mudarebe tekafül modelinde operatör şirket uzmanlık ortaya koyar, sistemin girişimciliğini ve yöneticiliğini yapar. Katılımcılardan toplanan fonlar şirketin sermayesi niteliğindedir. Operatör şirket fonun yönetimini, kârlılığını, dönem

sonundaki gelir gider dengesini kontrol eden mekanizma niteliğindedir (Olorogun, 2018). Mudarebe tekafül modeli yukarıdaki şekilde anlatılmıştır (www.tekaful.net).

1.3.2. Vekalet Modeli

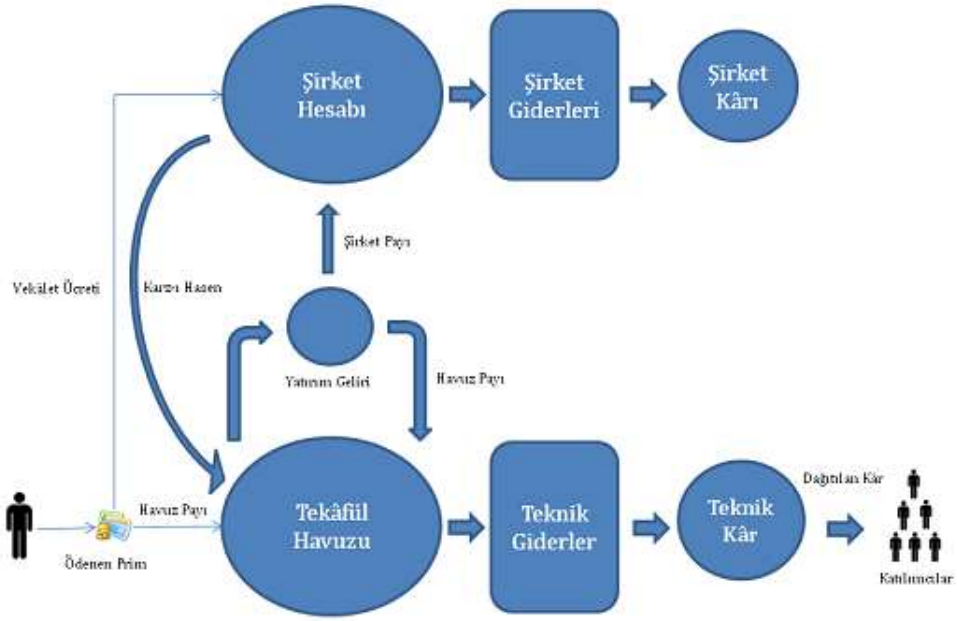
Vekalet tekafül modeli bir temsilci sözleşmesi örneğidir. Bu modelde katılımcılar bir araya gelerek gerekli işlemleri yürütmesi için bir vekil tayin ederler, bu vekil genelde operatör sigorta şirketidir. Operatör şirket kendine devredilen yetkileri kendi uzmanlığı çerçevesinde katılımcıların yararına kullanır. Vekil olan şirketin asli görevi toplanan tekafül fonlarının yönetilmesidir (Çiğdem & Ertaş, 2018, s. 370). Aslında vekâlet modeli ücretli bir sözleşmedir. Katılımcılar ödedikleri katkı paylarıyla ana sermayeyi oluştururken, vekil olan şirket de toplanan fonun yönetilmesinden sorumludur. Fonun yönetiminde sorumlu olan operatör şirketin sabit ücreti daha evvelden net bir şekilde ortaya konmuştur (Akter, 2010). Yine daha önceden akdedilmek kaydıyla sabit ücrete ek olarak şirketin kâr etmesi durumunda operatör olan katılım sigorta şirketine kârdan bir yüzde payı verilebilir (Özüdoğru, 2017, s. 8). Vekalet tekafül modelinde şirketin operasyonel giderleri ve hasar ödemeleri yapıldıktan sonra tekafül havuzunda toplanan fonlar, fonun asıl sahibi olan katılımcılara kâr payı şeklinde geri ödenir (Altıntaş, 2016, s. 127).

Vekalet modelinin mudarebe modelinden temel farkı vekalet modelinde katılımcılar ile operatör şirket arasında bir vekalet sözleşmesinin imzalanması ve operatör şirketin vekalet işini belirli bir ücret karşılığında yapmasıdır. Yani ortada bir kâr – zarar ortaklığı olmadığı için vekil olan şirket dönem sonunda kârın ya da zararın etkisinde kalmaz (Aslan, 2015, s. 104).

Vekalet tekafül modelinde katılımcıların yatırmış oldukları fonlar bir fon havuzunda toplanır. Havuzda toplanan fonlardan vekil olan operatör şirkete belirli bir yönetim ücreti kesilir. Bu ücret daha önceden akdedilmiş bir ücrettir (Yıldırım, 2014, s. 52). Operatör tekafül şirketi, havuzdaki katılımcılara vekaleten işlem yaptığından ötürü vekalet işlemini havuzdaki katılımcılarla beraber belirler. Buradaki önemli nokta vekalet ücretinin ilk önceden maktu bir tutar olarak belirlenmiş olmasıdır (İren, 2018, s. 6).

Vekalet modelinde mudarebe modelinden farklı olarak operatör şirket katılım hesaplarında toplanan meblağın bir kısmını sigortacılık ücreti olarak ayırır. Ayrılan bu meblağ hiçbir şekilde yatırıma yönlendirilmez. Bu ücretin amacı operatör sigorta şirketinin masraflarını karşılamaktır. Bu ayrılan meblağ bir nevi emniyet supabı niteliğindedir. Yani şirket zarar etmiş olursa en azından sigorta şirketi ayakta durabilecek ve masraflarını karşılayarak varlığını idame ettirebilecektir (Çalık, 2014, s. 100). vekalet modelinde operatör şirket faaliyet ve yatırım gelirlerinden herhangi bir kâr payı almaz, sadece ücret alır. Alınan bu ücret katılımcıların ödemiş olduğu katılım paylarının belirli bir yüzdesi olarak hesaplanır (Okumuş, 2014). Aşağıda vekalet tekafül modelinin çalışma şeması gösterilmiştir (www.tekaful.net).

Şekil 1.3 : Vekalet Tekafül Modeli

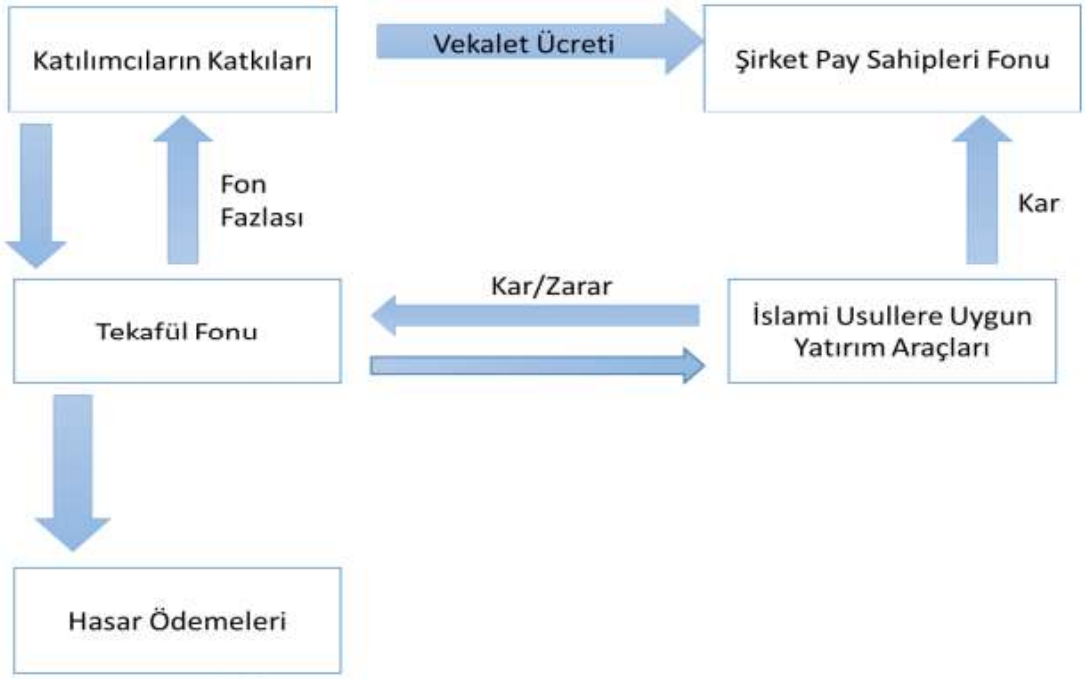
1.3.3. Hibrit(Karma) Model

Karma tekafül modeli, mudarebe ve vekalet tekafül modellerinin birleşmesiyle oluşan bir tekafül modelidir. Bu modelde operatör şirket ile katılımcılar arasında hem vekalet sözleşmesi hem de mudarebe sözleşmesi yapılır. Vekalet sözleşmesiyle, vekalet ücreti karşılığında toplanan fonların yönetimini yaparken, mudarebe sözleşmesiyle de katılımcılarla kâr–zarar paylaşımı akdi yapmış olur (Kumcu & Akıncı, 2017, s. 14). Melez yapıdaki bu model en çok tercih edilen tekafül modelidir. Modelde operatör

firma fon yönetiminin idaresini sağlayarak ortak havuzdan bir vekalet ücreti alırken aynı zamanda dönem sonunda da katılımcılardan kâr payı ödemesi alır (Altıntaş, 2016, s. 128).

Vekalet ve mudarebe modelini bir araya getiren karma modelde operatör şirket aracılık işlemleri için vekalet, yatırım işlemlerinin yürütülmesi için de mudarebe modele özgü şekilde katılımcılardan kâr payı alır. Katılımcılar ile operatör firmanın kâr ya da zararı pay etmesi yapılan sözleşmenin içeriğine göre farklılık gösterebilir (Aslan, 2015, s. 104). Modelde operatör firmanın alacağı ücret sözleşme akdedilirken belirlenir. Firmanın tüm giderleri sözleşmede akdedilen ücret ile karşılanır, ücretin yetmediği durumlarda katılımcıların sorumluluğu başlar. Giderler düşüldükten sonra havuzda bir meblağ kalırsa, yani sistem kâr ederse kalan meblağ kâr payı olarak katılımcılar arasında pay edilir (Yıldırım, 2014, s. 53). Karma Tekafül Modelinin çalışma şeması aşağıda gösterilmiştir (Aslan, 2015, s. 106).

Şekil 1.4 : Karma Tekafül Modeli

1.4. KATILIM SİGORTACILIĞI İLE GELENEKSEL SİGORTACILIK ARASINDAKİ FARKLAR

Geleneksel sigortacılık ile katılım sigortacılık arasında birçok fark vardır. Temel farklılık ise tekafül sisteminde katılımcılar tekafül fonuna bağış adı altında ödeme yaparak birbirlerini risklere karşı koruma altına alırken, geleneksel sigortacılıkta sigorta prim ödemesi yapılır ve bütün riskler sigorta şirketine yüklenir. Ayrıca tekafül sisteminde, tekafül fonundaki herhangi bir fazlalık katılımcılar arasında dağıtılır. Katılım sigorta şirketleri tüm islam hukuku prensiplerini benimseyerek; faiz, belirsizlik, kumar gibi kavramlardan kaçınarak faaliyetlerini sürdürürler. İslami sigorta şirketleri islami finansal denetleme kuruluna ek olarak yürürlükteki sigortacılık kanunlarına tabidirler. Yatırımla ilgili olarak da tekafül fonundaki biriken meblağlar islami kurallara göre yatırıma çevrilirler(Coolen & Maturi, 2013, s. 5).Katılım sigortacılığı ile geleneksel sigortacılık arasındaki etiksel yönden olan farkları aşağıdaki tabloda görmek mümkündür(Yıldırım, 2014, s. 51);

Tablo 1.2 : Katılım sigortacılığı ile geleneksel sigortacılık arasındaki farklar

Katılım Sigortacılığı	Geleneksel Sigortacılık
Tekafül, karşılıklı dayanışma esaslıdır.	Klasik sigrota, sadece ticari faktörleri esas alır.
Tekafül'de faiz, kumar ve şüphe yoktur.	Klasik sigortalar faiz, kumar ve şüphe içerir.
Katılımcı tarafından ödenen primlerin bir kısmı veya tamamı diğer katılımcıları potansiyel risklere karşı korumak için Tekafül Fonuna aktarılır.	Klasik sigorta şirketlerine ödenen primler beklenen riskler karşılığında kendilerine aittir.
Tekafül şirketleri, mevcut yasaların yanı sıra Şer'i Denetleme Kuruluna tabidir.	Klasik sigorta şirketleri, sadece mevcut yasalara tabidirler.
Tekafül Fonu ile sermayedarların hesapları arasında tam bir ayrım vardır.	Poliçe sahipleri tarafından ödenen primler şirkete gelir kabul edilir ve hissedarlara ödenir.
Tekafül Fonundaki herhangi bir fazlalık sadece katılımcılar arasında Vekalet ve Mudarebe modellerine göre dağıtılır.	Bütün fazlalıklar ve karlar sermayedarlara aittir.
Katılımcının bir açığı olması durumunda Tekafül Fonunu yöneten Tekafül Operatörü (Vekil) katılımcıya faizsiz borç (Karz-ı Hasen) sağlar.	Açık durumunda klasik sigorta şirketi riskleri üstlenir.
Katılımcıların ve hissedarların birikimleri İslami kurallara uygun yatırımlarda kullanılır.	Yatırımlarda kullanılacak fonların İslami kurallara uygun olması zorunlu değildir.
Tekafül şirketleri, İslami prensiplerle çalışan kendi Reasürans Sistemi olarak ReTekafül şirketlerine sahiptir.	Klasik sigorta şirketlerinde Reasürans Şirketlerinin İslami prensiplerle çalışması zorunlu değildir.

Geleneksel sigortacılık paydaşlarının çıkarlarını en üst düzeye çıkarma mantığıyla çalışırken, tekafül mekanizması ortak çıkara hizmet etme ilkesiyle çalışmaktadır. Geleneksel sigortacılıkta dönem sonunda ortaya çıkan kâr sigorta şirketinin kasasına girerek şirkete kalır, ancak dayanışma esaslı çalışan katılım sigortacılığında dönem sonunda şirketin kâr etmesi durumunda, kâr katılımcılar arasında pay edilir(Hassan, Abbas, & Zainab, 2018, s. 148). Geleneksel sigortacılık sözleşmelerinde sigortalı ve sigortacı tarafları bulunurken, tekafül sigortacılığında fonu oluşturan katılımcılar ve fon yönetimini sağlayan operatör şirket bulunur ve tekafül sisteminde katılımcılar hem sigortalı hem de sigortacı rolünü üstlenirler(Demirci, 2019, s. 30). Başka bir bakış açısıyla tekafül sigortacılığı ile geleneksel sigortacılık arasındaki farklar aşağıdaki şekilde de ortaya konulabilir(Tanilyan Sürer & Akpınar, 2017, s. 415);

Tablo 1.3 : Tekafül sigortacılığı ile geleneksel sigortacılık arasındaki farklar

	Geleneksel Sigortacılık	Katılım Sigortacılığı
Prensip	Sigorta şirketine kar sağlamak (hissedarlara kar sağlamak)	Karşılıklı katılım.
Temel Dayanak	Risk transferi	Ortak Risk Paylaşımı
Fiyat Teklifi	Maksimum kar	Refah ve manevi tatmin
Hukuk Kuralları	Genel kurallar	İslami kurallar
İyelik (Sahiplik)	Hissedar	Katılımcı
Yönetim Sistemi	Şirket Yönetimi	Operatör
Teklif Formu	Satış kontratı	Karşılıklı, Vekalet Modeli, Mudarebe Modeli
Yatırım Sistemi	Faiz temelli	İslami kurallara uygun, faiz içermeyen
Arta Kalan Miktar	Sigorta şirketinin hesabına kalır	Katılımcının hesabına yatırılır

Geleneksel sigortacılık islami sigortalardan; firmanın fon üzerindeki hakları, sözleşme şekli, fonların yatırıma dönüşmesi ve risk yükümlülüğü açısından farklılık gösterebilir(Pehlivan & Dede, 2018, s. 2).

Sözleşme ;

Geleneksel bir sigorta sözleşmesi sigortalının herhangi bir talihsizlik yaşaması durumunda tazminat alabileceği, sigorta şirketinin taahhüdünün bulunduğu bir satış ve satın alma sözleşmesidir; ancak tekafül sözleşmesi bir teberru sözleşmesi olduğundan islam hukukuna uygun kavramlar bulundurması gerekmektedir.

Tarafların Hak ve Yükümlülükleri ;

Geleneksel sigortacılıkta sigortalı sigorta prim ödemesini gerçekleştirir ve sigortacı da herhangi bir felaket durumunda hasarı tazmin etmekle yükümlüdür. Katılım sigortacılığında ise katılımcı(sigortalı) bir katkı payı öder ve kendini korumak için önlemler alır, tekafül operatörü de katılım fonunun idaresini sağlar.

Risk Mülkiyeti ;

Geleneksel sigortada bütün risk sigortacının üzerindeyken katılım sigortacılığında risk bütün katılımcılar arasında paylaştırılır.

Operasyon ;

Geleneksel sigortacılıkta herhangi bir dini hassasiyet bulunmazken tekafül sigortacılığında yatırım, kâr payı dağıtımı gibi operasyonel işlemler islami hassasiyetlere göre yapılır(Sherif & Shaari, 2013, s. 29).

Geleneksel sigortacılık ile katılım sigortacılığı ihtiva yönünden aşağıdaki şekilde karşılaştırılabilir(Tolefat & Asutay, 2013).

Tablo 1.4 : İçerik Yönünden Geleneksel sigortacılık ile katılım sigortacılığının Karşılaştırılması

	Katılım Sigortacılığı	Geleneksel Sigorta
SÖZLEŞME	Bağış ve Acente ya da Kar Zarar Sözleşmesinin birleşiminden oluşan karma bir yapıya sahip	Alıcısının sigortalılar olduğu bir satın alma sözleşmesidir.
ŞİRKET	Pay sahipleri, katılımcılar adına bir acente gibi hareket eder ve sigortacı yerine operatör/işletmen olarak adlandırılır.	Sigortalılar ve şirket arasında bire bir ilişki vardır.
UNDERWRITING ZARARI	Katılımcılar, tekafül fonunun da sahibi olduklarından, underwriting riskini de üstlenirler.	Pay sahiperi (Sigorta Şirketi) underwriting riskini üstlenir.
KATKI / TEBERRU PRİM	Tekafül tamamen gönüllülük esasına dayanır. Bu nedenle alınan katkılar, teberru (bağış) olarak adlandırılır.	Sigortacıların güvence için ödediği meblağa prim denilmektedir.
KATKI / TEBERRU PRİM ÖDENME ŞEKLİ, SAHİPLİK VE GECİKME	Dönemsel ya da tek seferde gerçekleştirilebilen katkılar tekafül fonuna aktarılır ve operatör tarafından yönetilir. gecikmesi halinde faiz işletilmez. .	Sigortalıların ödemiş olduğu primlerin sahibi, sigorta şirketidir ve gecikme halinde faiz işletilir.
SİGORTA RİZİKOSU	Kullanıcıların rizikosu tekafül havuzuna aktarılır.	Sigortanın rizikosu, sigortalılara kaydırılır.
YATIRIM	Tekaful ve pay sahiplerinin fonlarındaki varlıklar, İslami usullere uygun olan yatırım araçlarına yönlendirilir.	Yasal düzenlemelerdeki kurallar dışında herhangi bir sınırlama yoktur.
YASAL DÜZENLEME	Tekafül için belirlenen yasal düzenlemeler, ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle, İslami bir Danışma Kurulu'na ihtiyaç vardır.	Belirlenen yasal düzenlemelere tabidir.
MUHASEBE	Bir bilanço ve iki gelir tablosu mevcuttur. Şirketin ve katılımcıların gelirleri ayrı hesaplanır. Bazı ülkelerde AAOIFI standartlarının uygulanması gerekir.	Şirketin birer bilançosu ve gelir tablosu mevcuttur.
REASÜRANS/ RETAKAFÜL	Katkıların retakafül şirketine devredilmesi gerekmektedir. Ancak retakafül şirketinin yokluğu durumunda İslam hukukçuları belirli şartlarla tekafül şirketinin reasürans şirketiyle çalışmasına izin verilir.	Primler (ve risk) reasürans şirketine devredilir.

1.5. DÜNYADA KATILIM SİGORTACILIĞI

İslam coğrafyasında risk paylaşımının sınırlı olması ve insanların problemleri yardımlaşma esasına göre çözmeleri bu bölgelerde sigortacılık sisteminin gelişememesine neden olmuştur. 19. yüzyılın sonlarına kadar islami açıdan sakıncalı görülen sigortacılık sistemi hususunda islam hukukçuları da gerekli adımları atmamış ve konuyu açıkça tartışmamışlardır. Bu sebeple modern tekafülün başlangıcı 19 yüzyılın sonlarına dayanır. İlk tekafül şirketi 1979 yılında Sudan'da, ardından 1984 yılında Malezya'da kurulmuştur. Sonrasında da Suudi Arabistan ve orta doğu ülkelerinde yaygınlaşmıştır(Pehlivan & Dede, 2018, s. 1335).

Katılım sigortacılığı dünyada gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde farklı uygulama modelleriyle karşımıza çıkmaktadır. Katılım sigortacılığı sistemi yoğun olarak Afrika kıtası başta olmak üzere Körfez İşbirliği Konseyi Ülkeleri, Uzak Doğu ve Güneydoğu Asya bölgelerinde katılım sigortası şirketlerinin aktif faaliyetleriyle göz önüne çıkmaktadır Son yıllarda özellikle Orta Doğu'da katılım sigorta şirketlerinin sayısında bir hayli artış olmuştur. Bu şirketlerin kimisi sadece tekafül sigortası hizmeti sunarken, kimisi de geleneksel sigortacılık ürünlerinin yanında tekafül sigortası ürünlerini hizmet olarak sunmaktadır(Altıntaş, 2016, s. 129). Dünya üzerinde 1,5 milyar Müslüman nüfus bulunmaktadır. Bu nüfusun %60'ı ise 25 yaşın altındadır. Dolayısıyla emeklilik süresine kadar kırk yıllık büyük bir potansiyel müşteri kitlesinin bulunması, sigorta şirketlerinin göz ardı edemeyeceği bir durumdur ve bu durum katılım sigortacılığı piyasasının hızla büyümesine sebep olacaktır(Demirdöğen & Özdemir, 2019, s. 430). Güncel bilgiler ışığında katılım sigortacılığı sektörü gözle görülür bir büyüme kat etmiştir ve veriler incelendiğinde mevcut büyümenin hızla devam edeceği mevcut bir potansiyelin olduğu görülmektedir. Katılım sigortacılığını uygulayan ülkelerin de bu mevcut potansiyel sebebiyle hukuksal yapılarında katılım sigortacılığı mevzuatını netleştirdikleri görülmektedir(Öner,2018, s. 66).

Dünya üzerinde hali hazırda 33 ülkede 200'ün üzerinde katılım sigorta şirketi faaliyet göstermektedir. Katılım sigortacılığının bu şekilde seri yol kat etmesinin ana nedenleri, islam dünyasının dini hassasiyetler ışığında hareket etmesi ve katılım finans sektörünün bu süreci iyi bir şekilde yönetmesidir(Yıldırım, 2014, s. 54). Katılım sigortacılığı sektörel verilerine bakıldığında 2017 yılında Milliman Global Takaful'un raporuna göre 2015 yılı sonu itibariyle dünya üzerindeki toplam tekafül fonu 14,9 milyar dolar seviyesindedir. 2012 – 2015 yılları arasında fon % 14 büyüme kat etmiştir. Ayrıca 2009 yılında 7 milyar dolar olan fon büyüklüğü 2015 yılında 2 kat büyümüştür. Fonun coğrafi olarak dağılımına bakıldığında %77'si Körfez İşbirliği Konseyi Ülkeleri , %15'i Güney Doğu Asya Ülkeleri , %5'i Afrika Ülkeleri ve % 3'ü de ülkemizin de içerisinde bulunduğu diğer ülkelerden oluşmaktadır. Rakamsal olarak dağılım da şu şekilde sıralanmıştır;

Körfez İşbirliği Konseyi Ülkeleri : 11,5 milyar Dolar
Güney Doğu Asya Ülkeleri : 2,2 milyar Dolar
Afrika Ülkeleri : 0,7 milyar Dolar
Diğer Ülkeler : 0,5 milyar Dolar'dır(Öner,2018, s. 78).

Dünya nüfusunun yaklaşık % 25'ini oluşturan müslüman toplulukların dahiliyle islami finans 2009 -2014 yılları arasında çok hızlı bir büyüme kat etmiştir. ErnstandYoung2014yılı raporuna göre islami finans aktif toplamının2018 yılında 3,4 trilyon doları bulması beklenmektedir. Yine BanqNegara Malaysiya tarafından yapılan açıklamalara göre dünya çapında katılım sigortacılığı sektör ölçüsünün 2020 yılı itibariyle 42 milyar dolara ulaşması öngörülmektedir(Sezal, 2017, s. 1164).

1.6. TÜRKİYE'DE KATILIM SİGORTACILIĞI

Ülkemizde katılım sigortacılığının geçmişi çok eskiye dayanmamaktadır. Bu sebepten, şu anki mevcut durumda ülkemizde faaliyet gösteren katılım sigortası şirketi oldukça azdır. Mevcut katılım sigortası şirketleri de daha çok katılım bankalarının uzantısı olarak hizmet vermektedir. Katılım bankalarının finansal piyasalarda bir alternatif yaratarak ilerlemesi tekafül sigortacılığı için de bir fırsat yaratmıştır. Devletin de bankacılık sektörü olarak katılım bankacılığına yönelmesi ülkemizde katılım finans ürünlerinin önünün açılmasına sebep olmuştur. Zira ülkemiz, dünya genelinde en fazla müslüman nüfusa sahip 8. ülke olması hasebiyle katılım finans ürünleri açısından, dolaysıyla da katılım sigortacılığı alanında da büyük bir potansiyele sahiptir ve bu potansiyel katılım sigortacılığının Türkiye'de önemli bir sektör olacağının işaretidir. Türkiye'de faizsiz sigortacılığın büyümesi bir nevi faizsiz bankacılık sektörünün gelişimiyle aynı yönde seyretmektedir. Çünkü tekafül sigortacılığı ürünlerinin en aktif dağıtım kanalı katılım bankalarıdır. Ülkemizde katılım finans sektörünün gelişmesi hem ekonomik hem de sosyal açıdan yüksek önem arz etmektedir. Katılım bankaları, islami hassasiyetleri sebebiyle bankalardan uzak duran kesimin fonlarını toplayarak sisteme dahil ederken, katılım sigortacılığı da içerisinde faiz, belirsizlik ve kumar gibi islama aykırı öğeler barındırmadığı için bu konuda hassas kesimin ilgisini çekerek sigorta sisteminin toplumun her kesimine ulaşmasına sebep olmuştur ve bu durum artarak devam edecektir(Öner, 2018, s. 66)(Pehlivan & Dede, 2018, s. 1335).

Türkiye'de katılım sigortacılığı alanında faaliyete başlayan ilk şirket Kuwait Finance House şirketidir. Şirket, Neova Sigorta ismiyle 2009 yılında faaliyete başlamıştır. Türkiye Sigorta Birliği verilerine göre hali hazırda 12 adet sigorta şirketi tekafül sigortacılığı alanında faaliyet göstermektedir(Yeşilyaprak, 2014). 2009 yılı ile 2015 yılında katılım sigortacılığı sektöründe şirket sayısının arttığı gözlemlenmektedir ancak 2015 – 2018 yılları arasında sektöre giriş yapan yeni bir şirket olmamıştır. 2017 yılında yayınlanan katılım sigortacılığı mevzuatı da yeni yatırımcıların ilgisini çekmemiştir(Laçinbala & Ünsal, 2019, s. 185).

Tablo 1.5: Sigorta İstatistikleri (2015-2019)

	Toplam Üretim (TL)	P.Payı %	Toplam Üretim (TL)	P.Payı %	Toplam Üretim (TL)	P.P ayı %	Toplam Üretim (TL)	P.Payı %	Toplam Üretim (TL)	P.Payı %
	2015	**2015**	**2016**	**2016**	**2017**	**2017**	**2018**	**2018**	**2019**	**2019**
	TÜRKİYE'DE Kİ TOPLAM SİGORTA PRİM ÜRETİMİ									
HAYATDIŞI TOPLAM	27.264.486.899	87,9%	35.447.988.684	87,6%	39.710.606.624	85,3%	47.735.257.399	87,3%	57.881.874.321	83,6%
HAYAT TOPLAM	3.761.410.730	12,1%	5.038.808.257	12,4%	6.844.082.921	14,7%	6.920.771.569	12,7%	11.359.715.131	16,4%
GENEL TOPLAM	31.025.897.629	100,0%	40.486.796.941	100,0%	46.554.689.545	100,0%	54.656.028.968	100,0%	69.241.589.453	100,0%
	TÜRKİYE'DEKİ TOPLAM KATILIM SİGORTACILIĞI PRİM ÜRETİM									
HAYATDIŞI TOPLAM	516.200.459	96,8%	1.019.281.828	97,5%	1.269.232.323	96,5%	2.158.876.237	96,7%	3.230.742.354	94,0%
HAYAT TOPLAM	17.052.565	3,2%	26.329.451	2,5%	46.622.998	3,5%	72.684.473	3,3%	206.077.485	6,0%
GENEL TOPLAM	533.253.025	100,0%	1.045.611.279	100,0%	1.315.855.321	100,0%	2.231.560.710	100,0%	3.436.819.840	100,0%

Kaynak : (www.tsb.gov.tr)

Yukarıdaki tabloda son 5 yılda ülkemizdeki sigortacılık alanında gerçekleşen toplam prim üretimi ve özelinde katılım sigortacılığı alanında yapılan toplam prim üretimi görülmektedir. 2015 yılı katılım sigortacılığı prim üretiminin toplam sigortacılık alanındaki prim üretiminin içerisindeki payı %1,7'dir.Bu oran 2016 yılı için % 2,5, 2017 yılı için % 2,8, 2018 yılı için % 4 ve 2019 yılı için % 5'tir. Yıllara göre bakıldığında katılım sigortacılığının toplam sigortacılık içerisindeki payı her yıl artan bir trend içerisinde gerçekleşmiştir.

Tablo 1.6 : Ülkemizdeki Sigortacılık ve Katılım Sigortacılığı Toplam Prim Üretimleri (2015-2019)

	TÜRKİYE'DEKİ TOPLAM SİGORTA PRİM ÜRETİMİ					TÜRKİYE'DEKİ TOPLAM KATILIM SİGORTASI PRİM ÜRETİMİ				
	2019-12		2018-12			2019-12		2018-12		
Branş Adı	Toplam Üretim (TL)	Pazar Payı %	Toplam Üretim (TL)	Pazar Payı %	Değişim (%)	Toplam Üretim (TL)	Pazar Payı %	Toplam Üretim (TL)	Pazar Payı %	Değişim (%)
KAZA	2.372.741.294	4,10%	1.812.338.146	3,13%	30,92%	297.660.372	9,21%	177.373.874	8,22%	67,82%
HASTALIK-SAĞLIK	8.358.143.518	14,44%	6.244.295.477	10,79%	33,85%	38.745.760	1,20%	25.397.871	1,18%	52,56%
KARA ARAÇLARI	9.406.268.988	16,25%	7.842.917.162	13,55%	19,93%	399.835.776	12,38%	289.070.732	13,39%	38,32%
Kasko	9.406.268.988	16,25%	7.842.917.162	13,55%	19,93%	399.835.776	12,38%	289.070.732	13,39%	38,32%
RAYLI ARAÇLAR	13.280	0,00%	0	0,00%	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0,00%
HAVA ARAÇLARI	223.854.250	0,39%	179.857.508	0,31%	24,46%	0	0,00%	0	0,00%	0,00%
SU ARAÇLARI	413.511.536	0,71%	300.257.211	0,52%	37,72%	244.315	0,01%	44.256	0,00%	452,05%
NAKLİYAT	950.787.872	1,64%	829.833.718	1,43%	14,58%	15.630.019	0,48%	9.893.709	0,46%	57,98%
YANGIN VE DOĞAL AFETLER	8.447.103.132	14,59%	6.972.578.655	12,05%	21,15%	256.625.757	7,94%	177.129.438	8,20%	44,88%
GENEL ZARARLAR	5.876.737.321	10,15%	5.247.013.900	9,07%	12,00%	604.765.283	18,72%	110.572.867	5,12%	446,94%
KARA ARAÇLARI SORUMLULUK	18.711.638.555	32,33%	15.854.546.224	27,39%	18,02%	1.552.947.303	48,07%	1.329.795.351	61,60%	16,78%
Trafik-Yeşil Kart Dahil	18.008.591.343	31,11%	15.296.099.724	26,43%	17,73%	1.498.555.029	46,38%	1.282.826.225	59,42%	16,82%
HAVA ARAÇLARI SORUMLULUK	263.898.565	0,46%	194.377.729	0,34%	35,77%	0	0,00%	0	0,00%	0,00%
SU ARAÇLARI SORUMLULUK	44.655.983	0,08%	31.336.619	0,05%	42,50%	0	0,00%	0	0,00%	0,00%
GENEL SORUMLULUK	1.712.142.924	2,96%	1.391.898.950	2,40%	23,01%	16.681.113	0,52%	12.071.893	0,56%	38,18%
KREDİ	304.281.300	0,53%	248.338.460	0,43%	22,53%	85.985	0,00%	0	0,00%	0,00%
KEFALET	92.177.756	0,16%	71.788.694	0,12%	28,40%	2.707.473	0,08%	1.711.512	0,08%	58,19%
FİNANSAL KAYIPLAR	505.294.367	0,87%	345.630.885	0,60%	46,19%	1.441.003	0,04%	1.052.135	0,05%	36,96%
HUKUKSAL KORUMA	198.465.014	0,34%	168.125.712	0,29%	18,05%	43.372.193	1,34%	24.762.599	1,15%	75,15%
DESTEK	158.666	0,00%	122.350	0,00%	29,68%	0	0,00%	0	0,00%	0,00%
HAYATDIŞI TOPLAM	**57.881.874.321**	**83,6%**	**47.735.257.399**	**87,3%**	**21,3%**	**3.230.742.355**	**94,0%**	**2.158.876.238**	**96,7%**	**49,6%**
HAYAT TOPLAM	**11.359.715.131**	**16,4%**	**6.920.771.569**	**12,7%**	**64,1%**	**206.077.486**	**6,0%**	**72.684.473**	**3,3%**	**183,5%**
GENEL TOPLAM	**69.241.589.453**	**100,0%**	**54.656.028.968**	**100,0%**	**26,7%**	**3.436.819.840**	**100,0%**	**2.231.560.711**	**100,0%**	**54,0%**

Kaynak : www.tsb.gov.tr

Yukarıdaki tablo incelendiğinde sigortacılık sektöründe Türkiye'de 2018 yılında 54.6 milyar TL'lik prim üretimi gerçekleştirilmiştir. 2019 yılındaki prim üretimi ise 69.2 milyar TL'dir. 2018 yılından 2019 yılına yıllık toplam prim üretiminde %26,7'lik artış olmuştur. Yine yukarıdaki tablo incelendiğinde Türkiye' de katılım sigortacılığı alanında 2018 yılında 2.2 milyar TL'lik prim üretimine karşılık 2019 yılında bu tutar 3.4 milyar TL olmuştur. Bu iki yıl katılım sigortacılığındaki büyüme ise % 54 olmuştur. Bu veriler bize katılım sigortacılığı prim üretiminin toplam sigortacılık prim

üretiminden yüzdesel olarak neredeyse 2 kat kadar daha hızlı büyümekte olduğunu göstermektedir.

Yukarıdaki veriler incelendiğinde, ülkemizde katılım sigortacılığının hızlı bir büyüme sürecinde olduğu ve sektör içerisindeki pazar payını her yıl artırdığı görülmektedir. Bu da göstermektedir ki Türkiye katılım sigortacılığı için önemli bir potansiyele sahiptir ve ülkemizdeki insanların katılım sigortacılığına ilgileri her geçen gün artmaktadır.

Aslında ülkemizde katılım sigortacılığı daha emekleme aşamasındadır. Konu ile ilgili ilk yasal düzenleme 2017 yılında yapılmıştır. Bu tarihten önce tekafül ürünleri pazarlayan katılım sigortası şirketleri sigortacılık kanununa tabi olarak çalışmaktaydılar(Güçlü & Kılıç, 2018, s. 305-306). 5684 sayılı sigortacılık kanununun katılım sigortacılığı şirketlerinin kurulması ve işletilmesi için herhangi bir manisi yoktu. Ancak tekafül sisteminin işleyişine özel bir katılım sigortacılığı mevzuatına ihtiyaç duyulması üzerine 20 Eylül 2017 ve 30186 sayılı Resmi Gazete'de *"Katılım Sigortacılığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik"* hazine müsteşarlığı tarafından yayımlanmıştır. Katılım sigortacılığının işleyişi, gelişimi, sağlıklı takibi ve sistemin güvenirliğinin sağlanması ile katılımcıların hak ve menfaatlerinin gözetilmesi açısından katılım sigortacılığı faaliyetine ilişkin usul ve esasları düzenlemeyi amaçlayan mevzuat ile sistemin sağlıklı işleyişi ve güvenli bir hale gelmesi teminat altına alınmıştır(Dilek, 2019, s. 48).

Yönetmelikte katılım sigortacılığı, "katılımcıların kendileri ile diğer katılımcıların tazminat ve/veya birikim ödemelerine ilişkin taleplerinin karşılanmasını teminen oluşturulan risk fonuna katkıda bulundukları, söz konusu fonun sigortacılık faaliyeti yapmasına izin verilmiş bir sigorta şirketi tarafından katılım finans ilkelerine uygun olarak yönetildiği ve ortak risk paylaşımı ile dayanışma esaslarına dayanan sigorta türü " şeklinde tanımlanmıştır (Madde 3 –f).

Ayrıca, münhasıran birikim amaçlı hayat katılım sigortalarında, katılımcıların birikim amaçlı ödedikleri katkı primlerinin ve bunların getirilerinin takip edildiği fonun katılımcı yatırım fonu olduğu belirtilmiştir (Madde 3-ğ).

Yönetmeliğin üçüncü maddesinde katılım sigortacılığı modelleri şu şekilde ifade edilmiştir;

Şirketin, risk fonunun yönetimi ile sigortayla ilgili diğer teknik ve yasal işlemleri karşılığında aldığı yönetim ücretinin, emek-sermaye ortaklığı çerçevesinde kar paylaşımı esasına göre belirlendiği şirket yönetim şekli mudarebe yönetim modelidir (Madde 3-ı).

Şirketin, risk fonunun yönetimi ile sigortayla ilgili diğer teknik ve yasal işlemleri karşılığında vekâlet ücreti aldığı şirket yönetim şekli vekalet yönetim modelidir (Madde 3-m).

Şirketin, risk fonu yönetimi ile sigortayla ilgili diğer teknik ve yasal işlemler karşılığında vekalet ücreti aldığı, teknik karın tamamının katılımcılara dağıtıldığı fakat yatırım karının katılımcı ile şirket arasında önceden belirlenmiş bir oran üzerinden paylaşıldığı yönetim şekli ise vekalet mudarebe karması(hibrit) modelidir (Madde 3-n).

Yönetmeliğe göre şirket, katılımcıların katkılarından oluşan risk fonu ile sermayedarlarının/üyelerinin fonunu ayrı yöneterek fonların ayrıştırılmasını sağlamış olur (Madde 6-1).

Ayrıca tazminat ve reasürans/katılım reasüransı ödemeleri, acente komisyon masrafları ve yasal yükümlülükler dahil olmak üzere, sigorta faaliyetleri ile ilgili bütün masraf ve komisyonlar risk fonundan katılımcılar adına şirket tarafından karşılanarak fonlar ayrıştırılmış olur (Madde 6-3).

Bununla birlikte risk fonunun gelirlerinin ve harcama kalemlerinin katılımcılar açısından sağlıklı takibi ile sistemin güvenirliğinin sağlanmasını teminen, Şirket, risk fonunun gelir ve harcama kalemlerini yıllık dönemler itibariyle internet sitesinde duyurularak sistemin şeffaflığı sağlanmış olur (Madde 6-4).

Yönetmeliğe göre şirketin, her dönem sonunda risk fonu için genel kabul görmüş aktüeryal ve katılım finans prensiplerine uygun şekilde bakiye hesaplaması yapması zaruridir. Söz konusu hesaplama sonrası fonda oluşan açık veya fazla, şirket internet sitesinde duyurarak katılımcıların sözleşme öncesi veya sigorta sözleşmesinde açıkça bilgilendirilmesi şartıyla, söz konusu bakiyenin fazla vermesi durumunda, bu tutarın;

a) Katkı primlerinin düşürülmesi için kullanılması,

b) Gelecekteki öngörülemeyen riskler için ihtiyat fonunun ayrılması,

c) Şirketin pay almasına müsaade edilmeksizin, tamamen ya da kısmen katılımcılar arasında paylaştırılması,

ç) Danışma komitesinin onaylayacağı başka bir şekilde değerlendirilmesi

gerektiği ifade edilerek; bakiye iadesinin ve fon fazlası bakiyenin ne şekilde değerlendirileceğine açıklık getirilmiştir (Madde7 -1,2, 2017).

İlgili maddede ayrıca bakiyenin nasıl dağıtılacağı da hüküm altına alınmıştır (Madde 7 – 3). Buna göre; bakiyenin tamamen ya da kısmen katılımcılara dağıtımı, sigorta sözleşmesinde belirtilmesi ve şirketin yeterli sermaye şartını haiz olduğunun şirket aktüeri tarafından onaylanması kaydıyla, aşağıdaki yollardan biriyle yapılabilir;

a) İlgili dönem içerisinde tazminat alıp almadıklarına bakılmaksızın ödedikleri katkı primlerine göre bütün katılımcılara dağıtılabilir.

b) İlgili dönem içerisinde hiçbir şekilde tazminat almayan katılımcılara dağıtılabilir.

c) İlgili dönem içerisinde tazminat alıp almadığına bakılmaksızın fona pozitif katkı sağlayan tüm katılımcılara dağıtılabilir.

ç) Danışma komitesinin onaylayacağı başka bir usulle dağıtılabilir.

Bakiyenin danışma komitesinin onaylayacağı başka bir şekilde değerlendirilmesi veya bakiye iadesinin danışma komitesinin onaylayacağı başka bir usulle dağıtılması durumunda, bu hususun şirket internet sitesi üzerinden duyurulması mecburidir (Madde 7 – 4).

Bakiye iadesi hesaplamaları ile iade hesaplama çizelgeleri, şirketlerin internet siteleri üzerinden yayımlanır. İade çıkması durumunda, bu tutarın ne şekilde değerlendirileceğinin veya dağıtılacağının sigorta sözleşmesinde belirtilmesi ve

internet sitesinde duyurulması gerekliliği yönetmelikte düzenleme altına alınmıştır (Madde 7 – 5).

Yönetmelikte, sorumluluk ve hayat katılım sigortacılığı alanlarında faaliyet gösteren şirketler, üstlendikleri risklerin uzun vadeli olması nedeniyle, bakiye hesabı, bakiyenin dağıtım yöntemi ve ne sıklıkla bakiye dağıtımı yapılacağı gibi hususlar, şirket Aktüerinin onayı sonrası danışma komitesinin uygun görüşü ile belirlenmesi konusu ortaya konmuştur (Madde 7 – 6).

Katılım sigorta şirketi, bakiye iadesinin yazım yılından itibaren kaç yıl sonra dağıtılacağına, faaliyet gösterilen branş ile ürünün özelliğini dikkate alarak ve şirket Aktüerinin onayı sonrası danışma komitesinin uygun görüşü ile belirlemektedir (Madde 7 – 7).

Yönetmelikte, hak sahipleri tarafından zamanında aranmayan bakiye iadeleri, Özel Hukuk Hükümlerine Tabi Sigortalar Kapsamında Hak Sahiplerince Aranmayan Paralar mevzuatına tabi tutulmuştur (Madde 7 – 8).

Risk fonunun fazla vermesi halinde gelecekteki öngörülemeyen riskler için ihtiyat fonu ayrılması durumunda, bu fon hiçbir surette şirket sermayedarlarına ve üyelerine temettü olarak dağıtılamaz ve dağıtılabilir kar hesabında dikkate alınmaması yönetmelikte risk fonu fazlasıyla ilgili yapılan düzenlemeyi kapsamaktadır (Madde 7 – 9)

BÖLÜM 2
BİREYLERİN KATILIM SİGORTACILIĞINI TERCİH NEDENLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Günümüz dünyasında hızlı bir yaygınlaşma gösteren İslami finans ürünleri, özellikle son yıllarda ülkemizde de popüler ve insanların rağbet gösterdiği bir finans türü haline gelmiştir. İslami finans enstrümanlarından biri olan, ülkemizde çok uzun bir geçmişi olmayan ancak hızlı bir şekilde büyüyen katılım sigortacılığı sigorta sektörü içerisinde her geçen gün yaygınlaşan alternatif sigortacılık faaliyeti şeklini almıştır. Bu doğrultuda bireylerin katılım sigortacılığını tercih eğilimleriyle ilgili bir çalışma gerekli hale gelmiştir. Bu çalışma, bireylerin katılım sigortacılığını tercih etme nedenlerini ortaya çıkartabilmek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada çok kriterli karar verme yöntemlerinden biri olan AHP tekniğinden yararlanılmıştır.

Çalışmada, bireylerin katılım sigortacılığını tercih nedenleriyle ilgili araştırma yapılarak, araştırmada elde edilen bulgular, değerlendirilmiştir. Bu kapsamda öncelikle analiz yöntemi olan AHP tekniği ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Sonrasında çalışmanın metodolojisi olan, çalışmanın amacı, önemi, örneklemi, kısıtları ve veri seti hakkında bilgiler verilmiştir. En son olarak da toplanan veriler analiz edilerek elde edilen sonuçlar üzerine değerlendirme yapılmıştır.

2.1. LİTERATÜR TARAMASI

Konuyla ilgili literatür araştırması yapıldığında bireylerin katılım sigortacılığını tercih etme nedenleriyle ilgili olarak herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak AHP tekniği kullanılarak sigortacılık alanında faaliyet gösteren şirketler ve poliçe satın alan bireyler üzerinde çeşitli çalışmaların mevcut olduğu görülmüştür. Ayrıca AHP tekniğinin hangi alanlarda kullanıldığına dair yapılan literatür taramasında tekniğin çok çeşitli alanlarda, karar verme sürecinde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Çalışmanın bu bölümünde başta sigortacılık sektörü olmak üzere AHP tekniğinin kullanıldığı alanlar ile ilgili literatür araştırması aşağıda verilmiştir.

Kırkbeşoğlu, Mcneill ve Özder (2015) çalışmalarında, Birleşik Krallık ve Türkiye'de uluslararası faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin hâlihazırda ve potansiyel

sigortalılara bilgi sağlamadaki etkili oluşlarını AHP yöntemini kullanarak ölçmüşlerdir. Araştırmanın sonucunda, iki ülke arasındaki kültürel ve sektörel farklılıklardan dolayı şirketlerin etkili bilgi paylaşımında farklı faktörlere öncelik verdikleri gözlemlenmiştir.

Tunay ve Akhisar(2015) çalışmalarında, Türkiye'de hayat sigortası branşında faaliyet gösteren sigorta şirketleri üzerine AHP yöntemini kullanarak performans değerlendirmesi yapmışlardır. Finansal gösterge kriterleri olarak sermaye yeterliliği, kârlılık ve varlık değerleri faktörlerini kullanmışlardır. Çalışmanın sonunda, 2009-2013 yılları arasında araştırma kriterlerine göre Anadolu Hayat Emeklilik A.Ş'nin en yüksek performansa sahip sigorta şirketi olduğunu ortaya koymuşlardır.

Benkovic, Knežević, Delibašić ve Mandic(2017) çalışmalarında Sırbistan'da faaliyette bulunan 28 sigorta şirketinin verimlilik performanslarını ölçmek için AHP yöntemini kullanmışlardır. Çalışmada 2007 ile 2014 yılları arasındaki verilerle yapılan değerlendirme sonucunda, Dunav Insurance şirketinin Sırbistan'ın en verimli performansa sahip sigorta şirketi olduğu belirlenmiştir.

Doğu ve Özgürel(2008) çalışmalarında bireysel emeklilik sigortası pazarlayan şirketlerin teknik özellikleri üzerine bir araştırma yapmışlardır. Araştırmalarında müşteri memnuniyeti yaratacak etmenleri AHP tekniği kullanarak değerlendirmişlerdir. Çalışmanın sonunda, mevcut ve aday müşterilerin, bireysel emeklilik şirketlerinden müşteri memnuniyeti açısından olan beklentileri tespit edilmiştir.

Gümüş ve Uzekmek(2019) çalışmalarında yangın sigorta poliçelerinin prim hesaplanmasında, risklerin ortaya konularak hedef primin gerçek bir şekilde hesaplanabilmesi üzerine bir uygulama yapmışlardır. Çalışma sonucunda, yangın riskini içeren faktörler AHP yöntemiyle kendi içerisinde ağırlıklandırılarak her konut için farklılaşan yangın riski faktörlerine göre poliçe priminin değişkenlik göstererek hesaplanması gerektiği ortaya konulmuştur.

Karakış ve Göktolga (2018) çalışmalarını bireysel emeklilik sigorta şirketlerinin finansal performanslarını ölçmeye yönelik yapmışlardır. 2014-2016 yılları arasında finansal tablo verileri kullanılarak finansal performans analizi yapılmasında Bulanık AHP yöntemi kullanılarak değerlendirilen finansal verilerin birbiri içerindeki ağırlık dereceleri oluşturulmuştur. Çalışmanın sonucunda, bireysel emeklilik sigorta şirketlerinin finansal performanslarında dönemsel olarak belirli aralıklarda dalgalanmalar yaşandığı gözlemlenmiştir.

Çakır (2016) çalışmasında, BIST'e kote olmuş 6 adet sigorta şirketinin performanslarını değerlendirmeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonucunda, AHP tekniği ile ağırlıklandırılan kriterlerden elde edilen verilerle ülkemizde faaliyet gösteren 6 sigorta şirketinin performansları ölçülmüştür.

Koç (2013) çalışmasında, günümüz dünyasında bankaların teknoloji, sermaye ve rekabet yönünden çeşitli risklere maruz kaldıklarını belirtmiştir. Çalışmada maruz kalınan risklerin AHP yöntemiyle puanlanarak ülkemizde bankaların bu risklere karşı alması gereken önlemlerin ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmalarının sonucunda, bankaların en aktif maruz kaldıkları riskin kredi riski olduğu ve bu riski de en etkin şekilde yönettikleri ortaya konulmuştur.

Çalışkan ve Eren(2016) çalışmalarında, bankaların kaynaklarını aktif ve verimli olarak kullanması gerektiği bu nedenle performans ölçümlerinin yapılması ve performans ölçüm sonuçlarına göre performansı artırıcı tedbirler belirmesi gerektiğini belirtmişlerdir. 2014 yılı verileri baz alınarak yapılan çalışmada 10 adet finansal rasyo yardımıyla AHP yönteminden yararlanılarak bir çalışma yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda, yapılan analizlere göre hangi bankanın müşteri tarafından daha çok tercih edilebilir olduğu ortaya konulmuştur.

Caner Akın, Eren, Oralve Heperkan(2020) çalışmalarında, önemli iş kazası tehlikeleri barındıran tersane işletmelerinin risklerini ölçerek bir risk analizi ortaya koymayı amaçlamışlardır. AHP tekniğini kullanarak olası iş kazası risklerini kendi içlerinde bir ağırlıklandırma yaparak risklerin ölçümünü sağlamışlardır. Çalışmanın sonucunda her bir risk faktörü için bir tedbir alternatifi ortaya konulmuştur.

Uzun ve Kazan(2016) çalışmalarında, gemi inşasında önemli bir faktör olan ana makine seçimine yönelik bir uygulama yapmışlardır. Çalışmanın amacı gemi yapımı projesine yönelik en uygun makinenin seçiminin yapılmasıdır. Çalışmanın sonucunda, belirlenen kriterlerin AHP yöntemiyle ölçümü yapılarak 7 ana makine arasından projeye en uygun ana makinenin seçimi yapılmıştır.

Çoruh ve Tortum(2014) çalışmalarında, trafik güvenliğini incelemişlerdir. Çalışmada trafik güvenliği probleminin yol ulaşım sistemlerinde bozulmadan kaynaklandığı ve yol ulaşım sisteminin; yol kullanıcısı, araç ve alt yapıdan ibaret olduğunu belirlemişlerdir. Çalışmanın sonucunda, 2008-2010 yılları arasında 81 ildeki trafik kazaları verileri değerlendirilerek, AHP tekniği yardımıyla 81 ilin yol güvenlik sıralaması yapılmıştır.

Alp ve Engin(2011) çalışmalarında, trafik kazalarını ölümlü, yaralanmalı ve maddi hasarlı olarak üç gruba ayırmışlardır ve trafik kazalarının insan hayatı yönünden bu sonuçlara göre ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Çalışmanın sonucunda, AHP tekniğiyle kazaların nedenleriyle, sonuçları arasında matematiksel bir ilişki kurarak kaza nedenleri içerisinde alkol ve aşırı hızın en yüksek değerler aldığını gözlemlemişlerdir.

Soba, Şimşek, Erdin ve Can(2016), Uşak Üniversitesinde doktora programına öğrenci seçiminde etkili faktörlerin ağırlıklandırılması üzerine bir çalışma yapmışlardır. Çalışmanın sonucunda, AHP tekniği ile kriterlerin sıralanmasında en yüksek öneme sahip kriterlerin ALES(Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimine Giriş Sınavı) ve YDS(Yabancı Dil Sınavı) olduğunu ortaya koymuşlardır.

Göktolga ve Gökalp(2012) çalışmalarında, iş seçimini etkileyen faktörleri araştırmışlardır. Bununla ilgili olarak Cumhuriyet Üniversitesinde 216 öğrenci ile anket yapmışlardır ve iş seçimini belirleyen faktörler üzerinde AHP tekniği ile bir ağırlıklandırma yapmışlardır. Çalışmanın sonunda, iş seçiminde en etkin ağırlığa sahip kriterlerin; iş garantisi, maaş ve işin sosyal güvencesi olduğunu belirlemişlerdir.

Yavaş, Ersöz, Kabak ve Ersöz(2014) çalışmalarında, müşterilerin otomobil satın alımındaki kriterleri göz önünde bulundurarak AHP tekniğiyle bu kriterleri değerlendirmişlerdir. Çalışmanın sonucunda müşterilerin araç satın almasını etkileyen faktörlerden en önemli üç kriterin sırasıyla; donanım, tasarım ve yakıt türü olduğu belirlenmiştir.

2.2. ÇALIŞMANIN METODOLOJİSİ

Çalışmanın metodolojisi bölümünde, çalışmanın önemi, kapsamı, kısıtları ve kullanılan yönteme yönelik açıklamalar yapılarak, çalışmada kullanılan analiz tekniğine ait teorik bilgiler verilmiştir. Sonrasında ise bireylerin katılım sigortacılığını tercih etme nedenlerini araştırmak amacıyla analiz yapılarak yorumlanmıştır.

2.2.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Katılım sigortacılığı en basit tanımıyla, sigortacılık faaliyetlerinin islam hukuku açısından sakıncalı görülen öğelerden arındırılarak oluşturulmuş bir sigorta sistemidir. İçerisinde faiz, kumar ve belirsizlik öğeleri barındırmayan sistem dünyada özellikle son yıllarda popüler hâle gelerek hızlı bir ivme ile yaygınlaşmaktadır. Geleneksel sigortacılığa alternatif olarak ve İslami bir finans enstrümanı şeklinde insanların sigorta ihtiyaçlarına karşılık vermeyi hedefleyen bu islami sigorta ürünü, ülkemizde yeni yeni ismini duyurmaya başlamıştır. Devletin yetkili organları da bu konuyla ilgili çalışma yaparak ürün için gerekli düzenlemeleri yapmıştır.

Bu bilgileri ışığında çalışmanın ana amacı ülkemizde çok fazla geçmişi olmayan ve yeni yaygınlaşmaya başlayan katılım sigortacılığı sistemini, bireylerin tercih etme sebeplerinin araştırılmasıdır.

Ayrıca yapılan çalışmanın sonucunda elde edilen bulguların sigortacılık sektörüne, özelliklede katılım sigortacılığı sektörüne ve katılım sigortacılığı şirketlerine yol göstericilik rolü üstlenmesi, müşteri portföylerine yönelik ürünlerin artırılması ve müşteri odaklı strateji belirlemelerine yönelik bir araştırma ortaya konulması da ikincil amaç olarak hedeflenmiştir.

Katılım sigortacılığının yeni yeni tanınmaya başlaması nedeniyle mevcut ve potansiyel katılım sigortacılığı müşterilerinin bilgi eksikliğinin bulunması ve sigorta şirketlerinin de bu konuyla ilgili olarak bilgilendirme eksikliğinin olduğu görülmektedir. Ayrıca bireylerin katılım sigortacılığını tercih sebepleriyle ilgili olarak ülkemizde yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu kapsamda yapılan çalışma, bireylerin katılım sigortacılığı ile ilgili bilgilenmesini ve katılım sigorta şirketlerine de müşteri portföyleri hakkında yol gösterebilecek bir araştırma olması nedeniyle önem arz etmektedir.

2.2.2. Çalışmanın Örneklemi ve Kısıtları

Bireylerin katılım sigortacılığını tercih sebeplerini araştırdığımız çalışmanın örneklemi Türkiye genelinde yüz yüze, telefon ve e-mail yoluyla görüşme yaparak çalışmaya dâhil olan mevcut ve potansiyel katılım sigortacılığı müşterileridir.
Çalışmanın kısıtı olarak çalışmaya, geleneksel sigortacılık müşterileri dâhil edilmemiş; sadece mevcutta katılım sigortacılığı olanlar ve potansiyel katılım sigortacılığı müşterisi adayları dâhil edilmiştir. Bunun sebebi katılım sigortacılığının, geleneksel sigortacılık öğelerinin yanında İslami öğeler barındırması ve yapılan analizde bireylerin katılım sigortacılığı tercihi sebepleri arasında "islami hassasiyet" kriterinin bulunmasıdır.

2.2.3. Çalışmanın Yöntemi

Çalışmanın amaçları doğrultusunda bireylerin katılım sigortacılığı tercih sebeplerini belirlemek için Çok Kriterli Karar Verme Yöntemlerinden AHP tekniği kullanılmıştır. AHP tekniğini kullanmamızın en önemli sebebi karar verme sürecinde kriterleri hiyerarşik bir şekilde sıralayabilmemize imkân vermesidir. Bu da çalışmanın, bireylerin karar verme alternatifleri arasında tercih yapmalarını ve ortaya doğru bir analiz doğrultusunda gerçekçi bir sonuç çıkarmasını sağlayacaktır.

2.2.3.1. Karar Verme

Karar, belirli bir problem karşısında birçok faktörün birleştirilerek oluşturulduğu bir sonuçtur. Örneğin, bir ev alırken alıcı için önemli olan fiyat, evin yeri ve konumu, evde kullanılan malzemenin özelliği gibi faktörler, o evin satın alınmasında verilecek olan karar için değişken faktörlerdir(Göktolgave Gökalp, 2012, s. 72). Karar verme ise karşı karşıya kaldığımız problemlerde en uygun reaksiyonun verilmesi halidir. Karar vermenin ana fikrini karar verenin herhangi bir sorun üzerinde fikir yürüterek, mevcut seçenekler üzerinden kendi dünya görüşüne hitap eden en rasyonel ve uygun seçeneği belirlemesi oluşturmaktadır. Tercih edilmiş seçenek ve bunun uygulamaya dökülmesi karar verenin karar verme sürecinde başarıya ulaşıp ulaşmadığını ortaya koymaktadır. Karar verme süreci bir amaca yöneliktir, verilen karar ise bu sürecin bir sonucudur (Soba, Şimşek, Erdin ve Can, 2016, s. 110).

Günümüz dünyasında karar verme süreci bir hayli çetrefilli hâl almıştır. Belirsizlik ortamında verilmesi gereken kararlar, karar verme işlemini oldukça güç bir işlem haline getirmiştir. Karar verenler seçenekler içerisinden seçim yaparken birbirleriyle uyumsuz amaçları en doğru şekilde birleştiren alternatifi seçme yükümlülüğündedirler. Verilen kararların etkinliği, istenilen sonuca hizmet etmesiyle alakalıdır ve istenilen sonuçların elde edilmesi verilen kararların etkinliğini ortaya koymaktadır(Çalışkan ve Eren, 2016, s, 86). Karar verme problemi, mevcut seçenekler içerinden en iyisini bulma sürecidir. Problemler karşısında karar verme sürecinde, birçok kriterin göz önünde bulundurularak alternatiflerin karşılaştırılması yaygın kullanılan bir teknik haline gelmiştir(Alp ve Engin, 2011, s. 66).

Karşı karşıya kaldığımız problemler belirli bir amaç doğrultusunda, değişken kriterlere göre farklı alternatifler arasından seçim yapmamızı gerektirebilir. Bu tarz durumlarda problem karşısında çok kriterli karar verme yöntemlerinin kullanılması başarılı bir sonuç elde edilmesine imkan sağlayacaktır(Uzun ve Kazan, 2016, s. 99).

2.2.3.2. Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri

Karşılıklı olarak birbirleriyle çelişen etmenlerin bulunduğu karar verme problemleri çok kriterli karar verme problemleri olarak adlandırılmaktadır. Çok kriterli karar verme problemleri iki sorunun çözümlenmesi için önem arz etmektedir. Bunlardan birincisi etkenlerin nasıl bir araya getirileceğinin formülasyonunun belirlenmesi, ikincisi ise model parametrelerinin belirlenmesinde hangi yöntemin uygulanacağıdır(Göktolgave Gökalp, 2012, s. 72-73).

Çok kriterli karar verme yöntemleri, sözel ve sayısal verileri bünyesinde barındıran, kriter ve amacın belirlenmesi durumlarını içermektedir. Çok kriterli karar verme, değişkenleri eş zamanlı olarak değerlendirmeye imkan veren ve karar verme sürecine birden çok katılımcıyı dâhil eden çözümleyici bir metottur. Çok kriterli karar verme problemleri; seçim, sınıflama ve sıralama olmak üzere üç sınıfa ayrılmaktadır. Bu sınıflandırma doğrultusunda problemlerin çözümünde kullanılabilecek yöntemler aşağıda gösterilmiştir (Soba, Şimşek, Erdin ve Can, 2016, s. 110).

Şekil 2.1 : Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri

AHP yöntemi problemlerin kolay anlaşılmasını, birden fazla kriter ya da değişkeni birbiri içerisinde sıralayabilmesi, nitel ve nicel değişkenlerin bir arada analiz edilmesine imkan sağlaması, karar verenlerin kararlarına ilişkin analizi kolaylıkla yapmaya imkan vermesi gibi birçok avantajı içerisinde barındıran bir analiz tekniğidir(Çakıl, 2017) .İşte tüm bu avantajları içerisinde barındırması, kolay

anlaşılabilir bir analiz süreci sağlaması ve basitçe sağlıklı bir sonuç elde edebileceğimiz için AHP yönteminin kullanılması tercih edilmiştir.

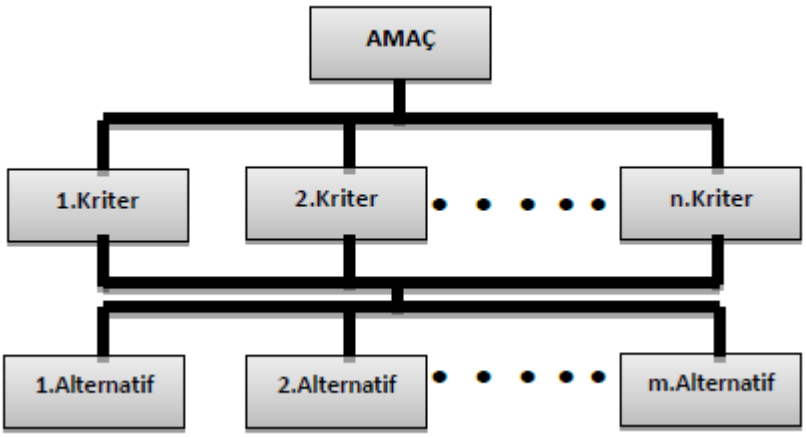
2.2.3.3. Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP)

AHP yöntemi, insan doğasında mevcut olan ikili karşılaştırmalar ile alternatiflerin ve etmenlerin birbirlerine göre ne kadar önemli olduğunun belirlenmesinde kullanılan bir yöntemdir (Özen ve Orçanlı, 2013,s. 290). Karar verme sürecini daha basit hale getirmek için geliştirilmiş Analitik Hiyerarşi Süreci Yöntemi, çok kriterli karmaşık problemlerde nihai sonuca daha kolay ulaşılabilmesi için kullanılan bir metottur. AHP, problemleri hiyerarşik bir sistem içerisinde değerlendiren ve kriterleri birbirleriyle kıyaslayarak çözüme ulaştıran bir çok kriterli karar verme tekniğidir. AHP tekniğinde kriterler birbirinden bağımsız olarak nitelenerek, birbirleriyle olan ilişkisi dikkate alınmaksızın tek yönlü bir hiyerarşi sistemi içerisinde model oluşturularak değerlendirme yapılır (Yavaş, Ersöz, Kabak, ve Ersöz, 2014,s. 111).

AHP yöntemi L.Saaty tarafından geliştirilmiştir. Saaty, 1970'li yıllarda yaptığı çalışmalarda gitgide daha karmaşık bir hal alan modelleme yaklaşımlarının, karar verme problemlerinin çözümlenmesinde beklentilere cevap veremediğini gözlemleyerek, karar verme problemlerinde daha basit anlaşılabilen ve uygulanabilen bir teknik olarak AHP(Analitik Hiyerarşi Süreci) yöntemini geliştirmiştir (Özen veOrçanlı, 2013,s. 290).

Gruplara ve bireylere karar verme aşamasında nitel ve nicel etmenleri sentez yaparak karar verme sürecini daha basit ve kuvvetli hale getiren AHP yöntemi her bir problem için amaç, kriter ve alternatiflerden oluşan, hiyerarşik olarak modellenmiş bir karar verme tekniğidir (Ersöz ve Kabak, 2010,s. 110). AHP yönteminin en önemli özelliği karar vericilerin hem öznel hem de nesnel düşüncelerini karar verme sürecine dahil edebilmeleridir (Samut, 2014,s. 59). Başka bir deyişle AHP tekniği bilginin, tecrübenin, bireyin düşünce ve öngörülerinin akılcı bir şekilde sentezlendiği bir yöntemdir. Problemin hiyerarşik bir düzen içerisinde ele alındığı AHP tekniğinin hiyerarşik yapısı aşağıdaki şekilde gösterilmiştir (Göktolga ve Gökalp, 2012,s. 74).

Şekil 2.2 : AHP Tekniğinin Hiyerarşik Yapısı

2.2.3.3.1. AHP Adımları

2.2.3.3.1. Adım 1 : Karar Probleminin Tanımlanması

Karar verilecek problemin anlanılabilir ve değerlendirilebilir hale gelmesi için hiyerarşik olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Düzenleme, karar verme probleminin amacı, kriterleri ve alternatiflerinin hiyerarşik bir şekilde hazırlanmasıdır. Bu aşamada probleme net bir şekilde tanım getirilir (Çalışkan ve Eren, 2016,s. 90).

2.2.3.3.1. Adım 2 : İkili Karşılaştırmaların Yapılarak Göreli Önemlerin Belirlenmesi

İkinci aşamada kriterlere göreceli ağırlık değerleri verilerek ikili karşılaştırma matrisi hazırlanmaktadır. İkili karşılaştırma değerleri karar verenlerin bilgi birikimi, tecrübe ve uzmanlıklarına göre temellenmektedir. Kriterler için oluşturulan ikili karşılaştırma matrisi "X" ifadesiyle belirtilir. İkili karşılaştırma yöntemlerinde kullanılan matris ve Saaty ikili karşılaştırma skalası aşağıda verilmiştir. (Soba, Şimşek, Erdin, ve Can, 2016, s.114).

$$X = \begin{bmatrix} w_1/w_1 & w_1/w_2 & w_1/w_3 & \cdots & w_1/w_j \\ w_2/w_1 & w_2/w_2 & w_2/w_3 & & w_2/w_j \\ & \vdots & & \ddots & \vdots \\ w_i/w_1 & w_i/w_2 & w_i/w_3 & \cdots & w_i/w_j \end{bmatrix}$$

İkili karşılaştırma matrisi oluşturulurken değerlerin birbirlerine göre üstünlükleri ölçümünün yapılmasında Saaty'nin ikili karşılaştırma ölçeği kullanılır. Karşılaştırma yapılırken matrisin tüm değerleri 1 olan köşegenin üst kısmındaki değerler için yapılması kafi olacaktır, altında kalan değerler için ise aji=1/aij eşitliği kullanılmaktadır.

Tablo 2.1 : Saaty'nin İkili Karşılaştırma Ölçeği

DERECELER	TANIM
1	Eşit Önemli
3	Biraz Daha Fazla Önemli
5	Kuvvetli Derecede Önemli
7	Çok Kuvvetli Derecede Önemli
9	Aşırı Derecede Önemli
2-4-6-8	Ara(Ortalama) Değerler

2.2.3.3.3. Adım 3 : Özvektör Değeri ve Tutarlılık Oranının Hesaplanması

Belirlenen ölçekte karar verenler tarafından kullanılan yöntemle kriterler arasında ikili karşılaştırmalar yapılarak, ikili karşılaştırma değerleri matris tablosu üzerine uygulanır. Yapılan uygulama ile A.w = λmax.w denklemi çözüme ulaştırılarak öz vektör değerine ulaşılır (Göktolga ve Gökalp, 2012, s. 75).

Yapılan uygulamada girilen değerlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin tutarlılığı, tutarlılık oranı (CR) hesaplanarak ölçülebilir. Tutarlılık Oranı; Tutarlılık İndeksi (CI)'nin Rastgele Tutarlılık İndeksi (RI) 'ne bölünmesiyle bulunur. Tutarlılık Oranının 0,10'dan küçük değer alması gerekmektedir. Yapılan uygulamada CI değeri 0,10 dan küçük ise ikili karşılaştırma tutarlıdır anlamına gelmektedir. Şayet CI değeri 0,10'dan büyük çıkarsa karar verici uygulamaya girdiği ikili değerleri tekrar gözden geçirmek zorundadır (Göktolga ve Gökalp, 2012, s.75-76). Tüm bu yapılan matematiksel işlemler aşağıdaki sıralamayla gerçekleşmektedir. (Soba, Şimşek, Erdin, & Can, 2016)

$$CR = \frac{CI}{RI} \quad , \quad CI = \frac{\lambda_{max} - n}{n - 1} \quad , \quad \lambda_{max} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^{n} \frac{(aw)_i}{w}$$

2.2.3.3.4. Adım 4 : Alternatiflerin Sıralanması

İlk üç adımda bütün karar vericiler tarafından ortaya konan değerlerden alternatiflere ait ağırlık puanları hesaplaması yapılır. Alternatifler arasındaki ağırlık değerleri karşılaştırılarak, alternatifler kendi aralarında sıraya konulur. En yüksek alternatif değerine sahip alternatif, grup kararı için en uygun seçenek olarak belirlenmiş olur (Samut, 2014, s. 60).

n	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
RI	0	0	0,58	0,90	1,12	1,24	1,32	1,41	1,45	1,49

2.2.3.3.5. Bireylerin Katılım Sigortacılığını Tercih Nedenleri Nedenleri

Bu çalışmanın amacı bireylerin katılım (tekafül) sigortacılığı poliçesi satın almalarında katılım sigortacılığı sistemini tercih etmelerinin nedenlerinin araştırılmasıdır. Çalışma kapsamında, yüz yüze, telefonla ya da e-mail yoluyla potansiyel katılım sigortacılığı müşterileriyle görüşülerek Türkiye genelinde bir çalışma yapılmıştır.

Bireylerin katılım sigortacılığını tercih sebeplerinde kriterlerin birbirleri arasında olan önem ağırlık değerlerinin belirlenmesinde Analitik Hiyerarşi Süreci(AHP) tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın başlangıcında katılım sigortacılığı tercih sebeplerinin belirlenebilmesi için yapılan akademik ve piyasa çalışmaları neticesinde AHP analizinde kullanılmak üzere 4 kriter belirlenmiştir. Kriterler aşağıda verilen bireylerin sigorta tercihleri üzerine yapılan literatür taraması ve sigorta sektör temsilcileriyle yapılan görüşmeler sonucunda belirlenmiştir.

Yayar ve Daşçı (2019) çalışmalarında bireylerin kasko poliçesi satın alırken demografik, ekonomik, psikolojik ve sosyokültürel özelliklerinin ön plana çıktığını ve

bunun karşısında sigortacının da sigorta poliçesinin opsiyonlarında bu ön plana çıkan özelliklere göre değişiklik yaptığını gözlemlemişlerdir.

Şentürk ve Eker (2017) çalışmalarında şahısların kasko poliçesi satın alırken sadakatlerinde şirketlerin güvenilirliği, empati davranışları ve yanıt alınabilirliğinin ne kadar yüksek ölçüde olursa müşteri sadakatinin de o denli yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır.

Karakaş ve İşcan (2019) çalışmasında bireylerin kredi kullanırken katılım bankalarını tercih etme sebepleri arasında faizsiz prensipler yani dini sahihlerin ön plana çıkmasının bir tercih sebebi olduğunu gözlemlemiştir.

Özdemir (2017) çalışmasında kasko poliçesi satın alımlarında poliçenin fiyatı, hasar anında şirketin hızlı destek olması, şirket personelinin hizmet kalitesi gibi nedenlerin poliçe satın almalarında kişiler üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuşlardır.

Tarım ve Güdük (2019) araştırmalarında bireylerin özel sağlık poliçesi satın alırken şirketin hizmet kalitesi ve poliçenin fiyatını göz önünde bulundurduklarını beyan etmişleridir.

Bu hususlar doğrultusunda kriterler aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

Poliçenin Fiyatı (K1) : Bireylerin katılım sigortacılığı poliçesi satın alırken fiyat avantajı sebebiyle bu sistemi tercih etmesi göz önünde bulundurulmuştur.

Şirkete Olan Güven (K2) : Bu kriterin belirlenmesinde bireylerin katılım sigortacılığı poliçesi satın alırken katılım sigortası şirketinin isminin duyulmuş olması ve o şirkete olan güvenle ilgili olarak poliçe satın alma eğilimleri dikkate alınmıştır.

Satış Kanalına Olan Yakınlık (K3) : Satış kanalına olan yakınlık, bireylerin katılım sigortası poliçesi satın alırken, poliçeyi pazarlayan acente, banka personeli, şirket satış temsilcisi gibi satış kanallarında çalışan kişilerle olan ikili ilişki ve yakınlıklarından dolayı bu poliçeyi satın almayı tercih etmelerini gösteren kriter olarak belirlenmiştir.

İslami Hassasiyetler (K4) : Kimi kesimlerin geleneksel sigortacılık faaliyetlerini islam hukukuna aykırı görmelerinden dolayı, tamamen İslami hassasiyetleri göz önüne alarak ve katılım sigortacılığının islam hukukuna uygun olması nedeniyle katılım sigorta poliçesi satın almayı tercih etmeleri bu çalışmada bir kriter olarak belirlenmiştir.

Sonrasında AHP tekniği kullanılarak belirlenen kriterlerin birbirleri arasındaki önem ağırlığının belirlenebilmesi için potansiyel katılım sigortacılığı müşterisi olan 15 kişiyle görüşme yapılarak, kriterlerin birbirlerine göre ağırlıklandırılması sağlanmıştır. Yapılan görüşmeler neticesinde toplanan verilerden yararlanılarak birbiri içerisinde yapılan ağırlıklandırılmalardan ikili karşılaştırmaların geometrik ortalamaları alınarak ortak görüş elde edilmiştir. Ulaşılan geometrik ortalamalar ve ortak görüş sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2.2 : Katılımcıların Geometrik Ortalamaları

KRİTERLER	K1-K2	K1-K3	K1-K4	K2-K3	K2-K4	K3-K4
KV1	0,140	0,200	3,000	5,000	9,000	5,000
KV2	0,330	3,000	5,000	5,000	9,000	3,000
KV3	5,000	0,330	7,000	0,140	3,000	9,000
KV4	3,000	0,330	5,000	0,200	3,000	7,000
KV5	0,200	0,330	3,000	3,000	7,000	9,000
KV6	5,000	7,000	9,000	3,000	5,000	3,000
KV7	0,200	0,330	3,000	3,000	7,000	5,000
KV8	3,000	5,000	7,000	3,000	5,000	3,000
KV9	0,330	0,200	3,000	0,330	5,000	9,000
KV10	3,000	0,330	5,000	0,200	3,000	7,000
KV11	0,330	5,000	7,000	7,000	9,000	3,000
KV12	3,000	0,330	7,000	0,200	3,000	9,000
KV13	5,000	0,330	7,000	0,140	3,000	9,000
KV14	0,200	0,330	3,000	3,000	7,000	5,000
KV15	5,000	7,000	9,000	3,000	5,000	3,000
GEO. ORT.	**1,049**	**0,772**	**5,102**	**1,134**	**5,073**	**5,365**
ORTAK GÖRÜŞ	**0,953**	**1,295**	**0,196**	**0,881**	**0,197**	**0,186**

Elde edilen geometrik ortalama ve ortak görüş verileri karar matrisinin oluşturulmasında kullanılmıştır. Oluşturulan karar matrisi aşağıdaki gibidir.

Tablo 2.3 : Karar Matrisi

KRİTERLER	K1	K2	K3	K4
K1	**1,000**	0,953	1,295	0,196
K2	1,049	**1,000**	0,881	0,197
K3	0,772	1,134	**1,000**	0,186
K4	5,102	5,073	5,365	**1,000**

Katılım sigortacılığı tercih sebepleri karar matrisindeki veriler kullanılarak kriterlerin önem ağırlık değerleri ve matrisin tutarlılık oranı hesaplanmıştır. Verilerin önem ağırlık değerleri ve matrisin tutarlılık oranı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2.4 : Verilerin Önem Ağırlık Değerleri ve Matrisin Tutarlılık Oranı

KRİTERLER	K1	K2	K3	K4	ÖNEM AĞIRLIK DEĞERİ
K1	0,129	0,130	0,130	0,129	0,130
K2	0,119	0,121	0,121	0,121	0,121
K3	0,118	0,117	0,118	0,118	0,118
K4	0,631	0,632	0,631	0,632	0,632
TUTARLILIK ORANI (CR) :	**CR = 0,000368 < 0,10**				

Bireylerin katılım sigortacılığı poliçesi satın alması nedenlerinin başında en güçlü önem düzeyine sahip kriter, % 63,2 oranıyla "İslami Hassasiyetler" kriteridir. Bununla birlikte belirlenen kriterler içerinde % 13 ile "Poliçenin Fiyatı", % 12,1 ile "Şirkete Olan Güven" ve % 11,8 ile "Satış Kanalına Olan Yakınlık" şeklinde kriterlerin önem ağırlığı oluşmuştur. Toplanan ve uygulanan verilerin tutarlılığına bakmak için karar matrisinde hesaplanan tutarlılık değeri (**CR)**'nin 0,10'dan küçük olduğu

(0,000368<0,10) gözlemlenerek ulaşılan sonuçların tutarlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Yukarıdaki verilerden hareketle potansiyel katılım sigortacılığı müşterileriyle yapılan AHP tekniği uygulamasında, katılım sigortacılığını tercih eden bireylerin İslami hassasiyetlerinin en önemli sebep olduğu görülmektedir. Belirlenen diğer 3 kriterin ise birbirine çok yakın ağırlıkta olduğu gözlemlenmiştir.

Katılım sigortacılığında bireylerin tercih nedenleri arasında en yüksek oranın "islami hassasiyetler" çıkmasının nedeni, müslüman yoğun bir nüfus oranına sahip olan ülkemizde mevcut ve potansiyel katılım sigortacılığı müşterilerinin sigortacılık ürünlerini, islam hukukuna aykırı görmesi ve geleneksel bir sigorta poliçesi satın almaktan kaçınarak kendi dini hassasiyetlerine uygun ürünlerle ihtiyaçlarını karşılamak istemeleridir. Buradan hareketle katılım sigortacılığını tercih eden bireylerin sigorta poliçesi satın alırken islami hassasiyetlerini yüksek oranda göz önünde bulundurdukları ifade edilebilir. Geleneksel sigortacılığa alternatif oluşturan katılım sigortacılığının, sigortayı ve sigortacılığı islam hukuku kurallarına aykırı olarak gören kesimler tarafından dini sahihler gözetilerek satın alınmaya uygun bir ürün olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca, geleneksel sigortacılıkta poliçe satın alırken önde gelen sebeplerden olan fiyat, satış kanalı, şirketin güvenilirliği gibi faktörler, katılım sigortacılığı müşterilerinin islami unsurlara yoğun şekilde dikkat etmeleri nedeniyle çok fazla göz önünde bulundurmadıkları alternatiflerdir. Dolayısıyla konvansiyonel sigortacılığa alternatif olan islami sigortacılığın en önemli tercih sebebini "islami hassasiyetler" oluşturmaktadır.

SONUÇ

Katılım sigortacılığı, özellikle son dönemlerde dünyada ve ülkemizde hızla gelişen finansal bir enstrümandır. İslam hukukuna aykırı öğeler barındırmaması ve islamiyetin "yardımlaşma ruhunu" yansıtması nedeniyle katılım sigortacılığı sistemi özellikle islam ülkelerinde kullanılmaya başlanmış ve giderek popüler hale gelmiştir. Bugün itibari ile dünya genelinde 40 milyar dolar gibi bir fon hacmine ulaşan katılım sigortacılığı, hem geleneksel sigortacılığa alternatif olmuş hem de islam ekonomisinin gelişmesine ve büyümesine katkı sağlamıştır.

Müslüman coğrafyanın genç bir nüfus popülasyonuna sahip olmasının yanında bu enstrümanın sadece islam ülkelerinde değil Avrupa ülkelerinde de alternatif bir finansal araç olarak kabul edilmesi nedeniyle ilerleyen zamanlarda global ölçekte sektörün fon büyüklüğünün artacağı öngörülmektedir.

Benzer bir durum ülkemiz için de geçerlidir. Sigortacılık sektör verileri incelendiğinde 2019 yılı sonu itibariyle ülkemizdeki toplam prim üretiminin 69,2 milyar TL, katılım sigortacılığı prim üretiminin 3,4 milyar TL olduğu görülmektedir. Bu veriler, katılım sigortacılığının toplam sigortacılık prim üretimi içerisinde %5'lik bir paya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu pay 2015 yılında %1,7 iken, bu yıldan itibaren hızla artmıştır. Örneğin; 2019 yılı itibari ile ülkemizde sigorta sektörünün yıllık toplam prim üretim artışı bir önceki yıla göre % 26,7 iken; katılım sigortacılığında bu artış % 54 olarak gerçekleşmiştir. Başka bir ifade ile, ülkemizde prim üretimi açısından katılım sigortacılığı geleneksel sigortacılığın neredeyse 2 katı kadar hızla büyümektedir ve önümüzdeki dönemlerde bu artışın devam etmesi beklenmektedir.

Katılım sigortacılığının son dönemlerde gerçekleştirdiği büyüme ve sektörün artan bu önemi, bu çalışmanın yapılış amacını oluşturmaktadır. Çalışmada ülkemizde yaşayan bireylerin katılım sigortacılığını tercih etme nedenleri araştırılarak, katılım sigortacılığının gelişmesi ve yaygınlaşmasına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde katılım sigortacılığının teorik çerçevesi üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde bireylerin katılım sigortacılığını tercih etme nedenleri araştırılmıştır.

Bireylerin katılım sigortacılığını tercih etme nedenlerinin belirlenmesinde AHP tekniğinden yararlanılmıştır. AHP tekniği, bireylerin herhangi bir noktadaki karar aşamalarında alternatifler içerinden hangisinin hangisine göre daha önemli olduğunu tespit etmede kullanılan bir yöntemdir. Yöntem, alternatiflerin birbiri içerisinde ağırlıklandırılarak sıralanmasına imkan sağlar. Problemin kolay anlaşılması, alternatifler içerisinde kolaylıkla sıralama yapmaya olanak sağlaması, ayrıca katılımcıların tercihlerine yönelik analizin basit bir şekilde yapılabilmesi bu analiz tekniğinin tercih edilme nedenidir.

Bireylerin katılım sigortacılığını tercih nedenlerinin ortaya konulmasına yönelik olarak yapılan bu çalışmada; fiyat, sigorta şirketinin güvenilirliği, satış kanalına olan yakınlık ve islami hassasiyetler şeklinde dört adet kriter belirlenmiştir. Çalışma neticesinde, bireylerin katılım sigortacılığını tercihlerinde %63,2 gibi yüksek bir oranla islami hassasiyetlerin ön plana çıktığı gözlemlenmiştir. Bunun yanında poliçenin fiyatı (% 13), şirketin güvenilirliği (% 12,1) ve satış kanalına olan yakınlık (% 11,8) kriterleri birbirine yakın değerlerde çıkmıştır.

Diğer alternatiflere göre islami hassasiyetler kriterinin bu denli yüksek çıkmasının başlıca nedeninin, ülkemizdeki müslüman nüfusun yoğunluğu ve muhafazakâr çevrelerin islami kurallara riayet ederek yaşamak istemeleri olduğu değerlendirilmektedir.

Bu anlamda, katılım sigortacılığının yaygınlaşması ile bir taraftan sigorta sektöründe üretilen primden bu sektörün daha fazla pay alması sağlanacakken; diğer taraftan dini nedenlerden dolayı sigortacılığın islam hukukuna aykırı görülmesi nedeniyle sigortalanamayan alanların da sigortalanması ile sigorta sektörünün gelişimine katkı sağlanacaktır. Böylelikle, sağlanacak fonlarla makro ölçekte ülke ekonomisine katkı sağlanması da mümkün olacaktır.

Sigortacılık sektöründe uzun yıllara dayalı olarak sahada edinilen tecrübeler ve yapılan bu çalışmada ortaya konulan sonuçlar ışığında katılım sigortacılığı sektörüne yönelik olarak aşağıdaki öneriler sistemin gelişimi açısından önem arz etmektedir;

- Katılım sigortacılığı ile ilgili olarak hem müşteri profilinin hem de sektör çalışanlarının bilgi eksikliği mevcuttur. Bu noktada sektör çalışanlarına gerekli eğitimler verilerek, potansiyel ve mevcut müşterilere katılım sigortacılığının konvansiyonel sigortacılıktan farkını ortaya koyarak ve bu hususta müşteriyi bilgilendirerek, katılım sigortacılığının hedef kitlelere ulaştırılması sağlanmalıdır.

- Katılım sigortacılığının en önemli ayağı olan sigorta acenteleri ve katılım bankası çalışanları için, katılım sigortası şirketleri kendi bünyelerinde bir eğitim dairesi birimi kurarak, satış kanallarında islami sigortacılık hassasiyetinin yerleştirilmesi ve müşterilere de bu hassasiyetin anlatılarak islami sigortacılığın amacına uygun satışı gerçekleştirilmelidir.

- İş hayatında ve bu çalışmanın yapılması esnasında edinilen deneyimde insanların katılım sigorta poliçelerini nereden satın alacaklarını bilmedikleri gözlemlenmiştir. Bu anlamda, katılım sigortası satış kanalları için özel bir logo çalışması yapılması ve bu alanda faaliyet gösterecek kuruluşların bu logoyu taşımasının sektörünün gelişimine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca, bu logonun reklam, sosyal medya gibi kanallarda duyurularak, insanların katılım sigorta poliçesi satın alabilecekleri alanları tanımaları sağlanmalıdır.

- Katılım sigorta poliçesinin geleneksel sigorta poliçesi gibi pazarlanmasından vazgeçilerek, sektör çalışanlarına gerekli eğitim verildikten sonra, katılım sigortasının islami bir yönünün olduğu ve islami öğeler barındırdığının altı çizilmeli, poliçenin pazarlanması da bu yönde yapılmalıdır.

- Özellikle kamu otoriteleri ve üniversitelerle gerekli görüşmeler yapılarak sigortacılıkla ilgili alanlarda eğitim veren kurum ve üniversitelerde katılım

sigortacılığı dersinin müfredata eklenmesi elzem bir konudur ve konuyla ilgili olarak katılım sigorta şirketleri, dernek, vakıf gibi kurumlar girişimde bulunmalıdır.

KAYNAKÇA

Ağkan, F. (2018). AAOIFI Standartları ve Türkiye Katılım Bankalarında Uygulanabilirliği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 235-245.

Aksoy, E. E., & Aksoy, M. A. (2018). Türk Katılım Sigortacılığında Pencere Sisteminin Sona Ermesinin Olası Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Katılım Finans:Teorik ve Ampirik Çalışmalar* , 448-468.

Aksoy, M. A. (2018). Türkiye'de Katılım Sigortacılığı. *Ankara Hacı Bayram Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* , 3-18.

Akter, W. (2010). Takaful Models and Global Practices. *Journal of Islamic Banking and Finance* , 30-44.

Alani, F., & Yaacob, H. (2012). A Study on Takaful and Conventional Insurance Preferences: The Case of Brunei. *International Journal of Business and Social Science* , 163-176.

Ali, R. A., & Odierno, H. (2008). *Essential Guide to Takaful:Islamic Insurance.* Cert: Kuala Lumpur.

Alp, S., & Engin, T. (2011). Trafik Kazalarının Nedenleri ve Sonuçları Arasındaki İlişkinin Topsis ve AHP yöntemleri Kullanılarak Analizi ve Değerlendirilmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi* , 65-87.

Altıntaş, K. M. (2016). Katılım Bankacılığı Çerçevesinde Alternatif Bir Sigorta Sistemi:Tekafül Sisteminin Türkiye'de Uygulanabilirliği. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 116-140.

Anwar, H. (2008). *Islamic Finance:A guide for International Business and Investment,* UK: GMB Publishing LTD.

Arslan, P., & Atan, M. (2017). Körfez İşbirliği Konseyi(GCC) ve Asya Bölgeletinden Seçilen Tekafül Sigorta Şirketlerinin Etkinliklerinin 2016-2017 Dönemi

İtibariyle Veri Zarflama Analizi Yöntemiyle Belirlenmesi. *Katılım Finans:Teorik ve Ampirik Çalışmalar* , 490-502.

Aslan, H. (2015). Türkiye'de Tekafül (İslami Sigorta) Uygulamaları : Problemler ve Çözüm Önerileri. *Uluslarası İslam Ekonomisi ve Finans Araştırma Dergisi* , 93-117.

Benkovic, S., Knežević, S., Delibašić, B., & Mandic, K. (2017). Analysis of the efficiency of insurance companies in Serbia Using the Fuzzy AHP and TOPSIS Methods. *Economic Research* , 550-565.

Billah, M. (2003). *Islamic and Modern Insurance:Principles and Practices.* Malaysia: Ilmiah Publishers.

Caner Akın, G., Eren, Ö., Oral, H. V., & Heperkan, H. A. (2020). Yeni Bir Risk Değerlendirme Yöntemi ile Tersane İşletmelerinin Sınırlanırılması. *Business & Management Studies: An International Journal* , 232-254.

Carter, R. (1995). *Reinsurance.* UK: The Mercantile and General Reinsurance Company.

Cheikh, B. (2013). Abstract to Islamic Insurance Takaful. *Insurance and Risk Managment* , 291-304.

Coolen, T., & Maturi. (2013). Islamic Insurance (Takaful): Demand and Supply in the UK. 87-104.

Çakıl, E. Y. (2017). *Bir Mermer Fabrikasındaki Makinenin Çok Kriterli Karar Verme Metodları Kullanılarak Seçilmesi.* İZMİR: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi.

Çakır, S. (2016). Türk Sigortacılık Sektöründe Çok Kriterli Karar Verme Teknikleri (ÇKKV) ile Performans Ölçümü: BİST Uygulaması. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi* , 127-147.

Çalık, A. (2014). Katılım Bankalarında Sigorta Uygulamaları ve Tekafül Sigorta Sistemi. *Finans Politik&Ekonomik Yorumlar* , 95-106.

Çalışkan, E., & Eren, T. (2016). Bankaların Performanslarının Çok Kriterli Karar Verme Yöntemiyle Değerlendirilmesi. *Ordu Üniversitesi Bilim Teknik dergisi* , 85-107.

Çiğdem, İ., & Ertaş, F. C. (2018). Türkiye'de Katılım Sigortacışığı:Modeller ve Branşlar. *Katılım Finans:Teorik ve Ampirik Çalışmalar* , 368-380.

Çoruh, E., & Tortum, A. (2014). Türkiye'de İllerin Trafik Güvenliğinin Analitik Hiyerarşi Prosesi(AHP) ile Belirlenmesi. *Ordu Üniversite Bilim Teknik Dergisi*, 57-69.

Daud, R. (2009). *Underwriting Family Takaful* . ICMIF Takaful.

Demirci, S. (2019). Sigortacılıkta Yeni Bir Yaklaşım:Katılım Sigortacılığı. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* , 25-39.

Demirdöğen, Y., & Özdemir, O. (2019). Katılım(Takaful) Sigortacılığı Sektörün Gelişimi ve Mali Açıdan Değerlendirilmesi:Türkiye Örneği. *Katılım Finans:Teorik ve Ampirik Çalışmalar* , 422-446.

Dilek, İ. (2019). Türkiye'de Tekafül(Katılım Sigortacılığı) ve Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme. *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi* , 44-57.

Doğu, E., & Özgürel, B. (2008). Kalite Fonksiyon Göçerimi ile Bireysel Emeklilik Sistemleri Pazarlayan Sigorta Şirketlerinin Teknik Özelliklerinin İncelenmesi Üzerine Bir Çalışma. *İsletme Fakültesi Dergisi* , 33-45.

Durmuş, A. (2017). AAOIFI Standartlarında Tekafül Sigortacılığı. S. Kaya, F. Yardımcıoğlu, & H. Aslan içinde, *Tekafül Teori ve Uygulama* (s. 117-128). İstanbul: Ensar.

Durmuş, M. E., & Aslan, H. (2015). İslami Sigortacılık(Tekafül): Yöneticilerin Perspektifinden Türkiye Uygulaması. *Islamiv Finance:Sukuk and Takaful* , 17-29.

Erkök, B. (2017). Katılım Sigortacılığında Reasürans(Retekafül) İşlemlerinin Geliştirilmesi. *Katılım Finans:Teorik ve Ampirik Çalışmalar* , 397-408.

Ersöz, F., & Kabak, M. (2010). Savunma Sanayi Uygulamalarında Çok Kriterli Kara Verme Yöntemlerinin Literatür Araştırması. *Savunma Bilimleri Dergisi* , 97-125.

Göktolga, Z. G., & Gökalp, B. (2012). İş Seçimini Etkileyen Kriterlerin ve Alternatiflerin AHP Metodu İle Belirlenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* , 71-86.

Güçlü, F., & Kılıç, M. (2018). Katılım Sigortacılığı (Tekafül) Sistemi ve Türkiye'deki Durumu. *II. ULUSLARARASI EKONOMİ , FİNANS VE EKONOMETRİ SEMPOZYUMU(ISEFE)* (s. 301-309). BALIKESİR: ISEFE.

Gümüş, F., & Uzekmek, F. (2019). Yangın Sigortası Risk ve Prim Hesaplaması Üzerine Bir Uygulama. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies* , 269-297.

Gürbüz, Y. E. (2017). Tekâfül(Katılım)Sigorta Sistemi ve Teorisi. S. Kaya, F. Yardımcıoğlu, & H. Aslan içinde, *Tekâfül Teori ve Uygulama* (s. 9-36). İstanbulu: Ensar Neşriyat.

Hassan, H. A., Abbas, S. K., & Zainab, F. (2018). Anatomy Of Takaful. *Global Scientific Journal* , 143-155.

İlbak, M., & Öncü, S. (2018). *Katılım Bankacılığı Üzerine Mütevazi Bir İnceleme.* İstanbul: Marmara Üniversitesi.

İren, Z. (2018). Malezya,Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi Ülkeleri ve Türkiye Katılım Sigortacılığı Piyasası. *Dış Ticaret Enstitüsü Tartışma Metinleri* (s. 5-13). İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Jameldeen, F. (2012). *Islamic Insurance for Dummies.* New Jersey , USA: John Willey and Sons.

Karahan, H., & Ersoy, H. (2016). Faizsiz Finansın Temel Prensipleri ile Türkiye'de Reel Kesimde Kullanılması. *Maliye Finans Yazıları* , 94-114.

Karakaş İşcan, H. (2019). *Bireysel Müşterilerin Kredi Kullanımlarında Katılım Bankalarını Tercih Etme Sebepleri.* BOLU: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karakış, E., & Göktolga, Z. G. (2018). Bireysel Emeklilik Şirketlerinin Finansal Performanslarının Bulanık AHP ve VIKOR Yöntemi ile Analizi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Degisi* , 92-108.

Katılım Sigortacılığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 30186 (Resmi Gazete, Eylül 20, 2017).

Khorshid, A. (2004). *Islamic Insurance: A Modern Approach tı Islamıc Banking.* London: Routledgecurzon.

Kırkbeşoğlu, E., Mcneill, J., & Özder, E. H. (2015). An Evaluation of the Effectiveness of Insurance Organizations at Providing Information to Policyholders: A Cross-Cultural Comparison between United Kingdom & Turkey. *Article in International Business Research* , 35-46.

Koç, S. (2013). Bankaların Karşılaştıkları Riskleri Yönetmedeki Etkinliği: Türkiye Ölçeği. *Maliye Dergisi* , 275-297.

Kumcu, Y., & Akıncı, S. (2017). Finans Piyasalarında İslami Bankacılık ve Faizsiz Sigortacılık;Türkiye Örneği. *Econwold* , 1-24.

Kutval, Y. (2017). İslam İktisadi Düşünce,Ticaret ve Finansman Yöntemlerinin Tarihsel Gelişimi. *Medeniyet ve Toplum Dergisi* , 1-14.

Laçinbala, Y., & Ünsal, H. (2019). Katılım Sigortacılığında (Tekafülde) Pencere Sisteminin Değerlendirilmesi. *Sosyoekonomi Dergisi* , 181-202.

Manjoo, F. (2007). *Why Different Takaful Models in the World?*

Okumuş, S. (2014). *İslami Sigorta.* İstanbul: Türkmen Kitapevi.

Olorogun, L. (2018). Compatibility Between Islamic Insurance Theory and Its Current Models of Operation . *Acedemy of Accounting and Financial Studies Journal* , 1-11.

Öner, M. H. (2018). İslam Ekonomisinde Sosyal Güvenlik Kavramı : Tekafül Sigorta Sistemi Örneği. *Elektronik Siyaset Bilimi Araştımaları Dergisi* , 72-80.

Öner, M. H. (2018). Katılım Sigortacılığı Yönetmeliği Perspektifinde İslami Sigortacılığın Gelişimi. *Journal of Emerging Economies And Policy* , 59-71.

Özdemir, S. (2017). *Sigortacılıkta Risk ve Kasko Sigortası Tercihi Üzerine Aydın İli Uygulaması.* Aydın: Adnen Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özen, Ü., & Orçanlı, K. (2013). Çok Kriterli Karar Verme Yöntemlerinden Ahp ve Topsıs'in E-Kitap Okuyucu Seçiminde Uygulanması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 282-310.

Özüdoğru, H. (2017). Katılım Sigortacılığı ve Türkiye'deki Durumu. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi* , 1-16.

Pasha, A., & Hussain, M. (2013). Takaful Business Models:A review A Comporison. *Business Management Dynamics* , 24-34.

Pehlivan, P., & Dede, M. (2018). Türkiye'de Katılım Sigortacılığıve Sigortacılık Sektöründeki Önemi. *Atlas International Refered Journal on Social Sciences* , 1332-1339.

Sadiq, C. (2006). Islamic Insurance(Takaful): Concept and Practice. *Encylopaedia of Islamıc Banking and Insurance* , 197-208.

Samut, P. K. (2014). İki Aşamala Çok Kriterli Karar verme ile Performans Değerlendirmesi:AHP ve TOPSIS Yöntemlerinin Entegrasyonu. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 57-67.

Selçuk, M. (2015). İslami Bir Sigorta Deneyimi Olarak Tekafül. *IV. Türkiye Lisansüstü Çalışamaları Kogresi* (s. 349-358). IV. Türkiye Lisansüstü Çalışamaları Kogresi Bildiriler Kitabı IV.

Sezal, L. (2017). Türkiye Sigortacılık Sektörünün Değerlendirilmesi ve Faizsiz Sigortacılık Sisteminin Uygulanabilirliği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* , 1157-1167.

Sherif, M., & Shaari, N. A. (2013). Determinants of demand on Family Takaful in Malaysia . *Journal of Islamic Accounting and Business Research* , 26-50.

Soba, M., Şimşek, A., Erdin, E., & Can, A. (2016). AHP Temelli Vikor Yöntemi İle Doktora Öğrenci Seçimi. *Sosyal Bilimler Dergisi* , 109-132.

Söyler, İ. (2018). *Tüm Yönleriyle Tekâfül.* Ankara: Adalet Yayınevi.

Stagg-Macey, C. (2007). *An Overview of Islamic Insurance.*

Swartz, N. P., & Coetzer, P. (2010). Takaful: An Islamic Insurance Instrument. *Journal of Development and Agricultural Economics* , 333-339.

Şentürk, F. K., & Eker, H. A. (2017). Algılanan Hizmet Kalitesinin Müşteri Sadakati Üzerine Etkisi:Kasko Sigorta Müşterileri Üzerine Bir Uygulama. *USOBED Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi* , 55-75.

Tanilyan Sürer, T., & Akpınar, Ö. (2017). Türkiye'de Sigortacılık Sektöründe Tekafül Sigortacılığı. *Katılım Finans:Teorik ve Ampirik Çalışmalar* , 410-420.

Tarım, M., & Güdük, Ö. (2019). Türkiye'de bireylerin özel sağlık sigortası tercihini etkileyen nedenler ve bilgi düzeyleri. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi* , 196-200.

Taşdelen, E., & Özüdoğru, H. (2017). Kooperatif Sigortacılığının Sigorta Sektöründeki Yeri. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi* , 102-112.

Tolefat, A., & Asutay, M. (2013). *Takaful Invesment Portfolios:A study of Composition of Takaful Funds in the GCC and Malaysia.* Singapare: John Wiley & Sons.

Tunay, N., & Akhisar, İ. (2015). Performance Ranking of Turkish Life Insurance Companies Using AHP and TOPSIS. *In Management International Conference Portoroz* , 241-250.

Tunç, H. (2016). *Katılım Bankacılığı Felsefesi,Teorisi ve Türkiye Uygulaması.* Nesil Yayınları.

Ustaoğlu, M. (2014). Alternatif Faizsiz Sigortacılık Uygulamaları ve Gelir Seviyesine Göre Kamu Bilincinin Değerlendirilmesi:Ampirik Analiz. *Siyaset,Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi* , 109-130.

Uzun, S., & Kazan, H. (2016). Çok Kriterli Karar Verme Yöntemlerinden AHP TOPSIS ve PROMETHEE Karşılaştırlması: Gemi İnşada Ana Makine Seçimi. *Journal of Transportation and Logistic* , 99-113.

Ünlü, U. (2018). Tekafül Sigortası Kapsamında Sigortalılarca Ödenen Primlerin İadesi. *Mali Çözüm Dergisi* , 149-155.

Üstün, Y. (2014). Sigorta,Tekafül ve Kooperatif Sigortacılığı. *Karınca Dergisi* , 3-13.

Wahab, A. R., Lewis, M. .., & Hassan, M. (2007). Islamic Takaful:Business Models , Shariah , Concerns and Proposed Solutions. *Thunderbird International Business Review* , 371-396.

Wills, K. (2007). *Applying Insurance Credit Ratings to Takaful Companies.* ICMIF.

Yanık, R., & Sumer, S. (2017). Kamu Katılım Bankacılığının Bankacılık Sektörüne Beklenen Etkileri. *International Periodical for the Languages,Literature and History Turkish or Turkic* , 430-447.

Yavaş, M., Ersöz, T., Kabak, M., & Ersöz, F. (2014). Otomobil Seçiminde Çok Kriterli Yaklaşım Önerisi. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi* , 110-118.

Yayar, R., & Daşçı, A. (2019). Kasko Sigortası Tercihini Etkileyen Faktörler: Kars İli Örneği. *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi* , 9-21.

Yeşilyaprak, M. (2014). *Sigortacılıkta Yeni Bir Yaklaşım:Katılım Sigortacılığı(Tekafül) ve Türkiye Uygulamsı.* Ankara: Türk Eximbank.

Yıldırım, İ. (2014). Tekafül(İslami) Sigortacılık Sisteminin Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi* , 49-58.

İnternet Kaynakları ;

www.aaoifi.com. (tarih yok). ocak 28, 2020 tarihinde www.aaoifi.com: http://aaoifi.com/about-aaoifi/?lang=en adresinden alındı

www.neova.com.tr. (tarih yok). Şubat 2018, 2018 tarihinde www.neova.com.tr: https://www.neova.com.tr/hakkimizda/katilim-sigortaciligi adresinden alındı

www.resmigazete.gov.tr. (tarih yok). Aralık 20, 2019 tarihinde www.resmigazete.gov.tr:https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/09/20170920. htm adresinden alındı

www.tekaful.net. (tarih yok). Temmuz 02, 2019 tarihinde www.tekaful.net: http://tekaful.net/?page_id=148 adresinden alındı

www.tekafulsigorta.com. (tarih yok). 07 20, 2019 tarihinde www.tekafulsigorta.com: http://www.tekafulsigorta.com/2010/12/tekaful-sigorta-sistemi-nasl-calsr.html adresinden alındı

www.tsb.gov.tr. (tarih yok). şubat 1, 2020 tarihinde www.tsb.gov.tr: https://www.tsb.org.tr/resmi-istatistikler.aspx?pageID=909 adresinden alındı

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	BURAK ÖZ
Doğum Yeri	ÇANKIRI
Doğum Tarihi	20.06.1988

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
Fakülte	İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ
Bölüm	İKTİSAT

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	ÖZ SİGORTA ARACILIK HİZMETLERİ
Görevi/Pozisyonu	ACENTE MÜDÜRÜ
Tecrübe	14 Yıl

İLETİŞİM

Adres	İstasyon Cad. No:5/D Kurşunlu/Çankırı
E mail	burak_ozgur_oz@hotmail.com